

Slovenski Pravnik

Glasilo društva „Pravnika“ v Ljubljani

VSEBINA:

1. Akademija znanosti in umetnosti	1
2. Dr. Avgust Munda: Procesualne določbe o pogojni obsodbi . . .	5
3. Dr. Metod Dolenc: K vprašanju oporečenosti in neoporečenosti pogojno obsojenih oseb	17
4. Dr. Milan Škerlj: Važnejše novote v prvem delu novega trgovinskega zakona	22
5. Dr. Fran Skaberne: Referat o mednarodnih konvencijah o pravni pomoči	27
6. Živojin Perić — sedemdesetletnik	35
7. Književna poročila	35
8. Razne vesti (s sliko)	44

Prilogi: Odločbe Kasacijskega sodišča v civilnih stvareh III, št. 545 do 558 (p. 8).

Mnenja k Predhodnemu načrtu državlanskega zakonika za kraljevino Jugoslavijo (str. 385 do 432).

V LJUBLJANI 1938

UREDNIK: DR. RUDOLF SAJOVIC

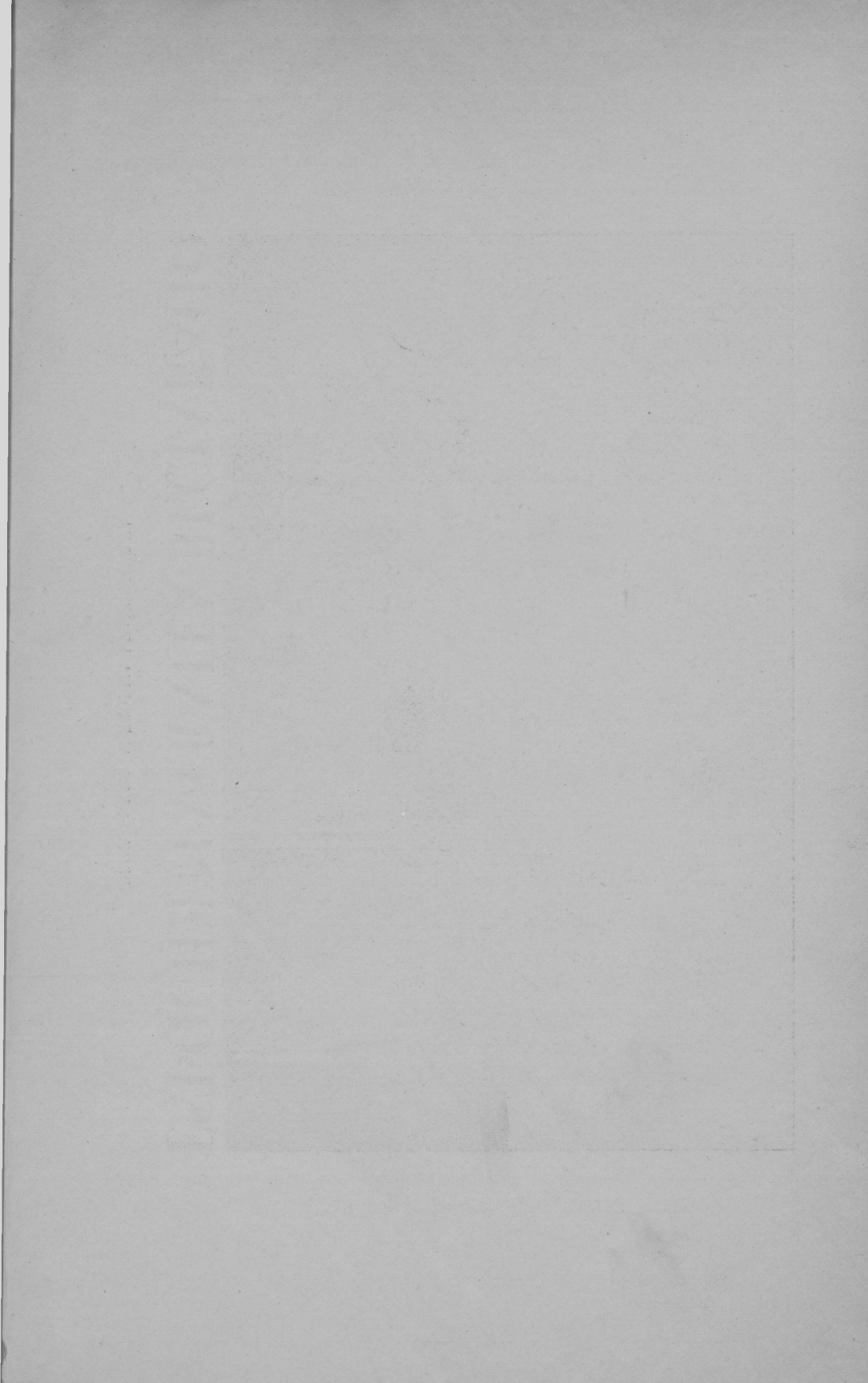
Tiskali J. Blasnika nasl., Univerzitetna tiskarna in litografija d. d.
v Ljubljani. — Odgovoren L. Mikuš.

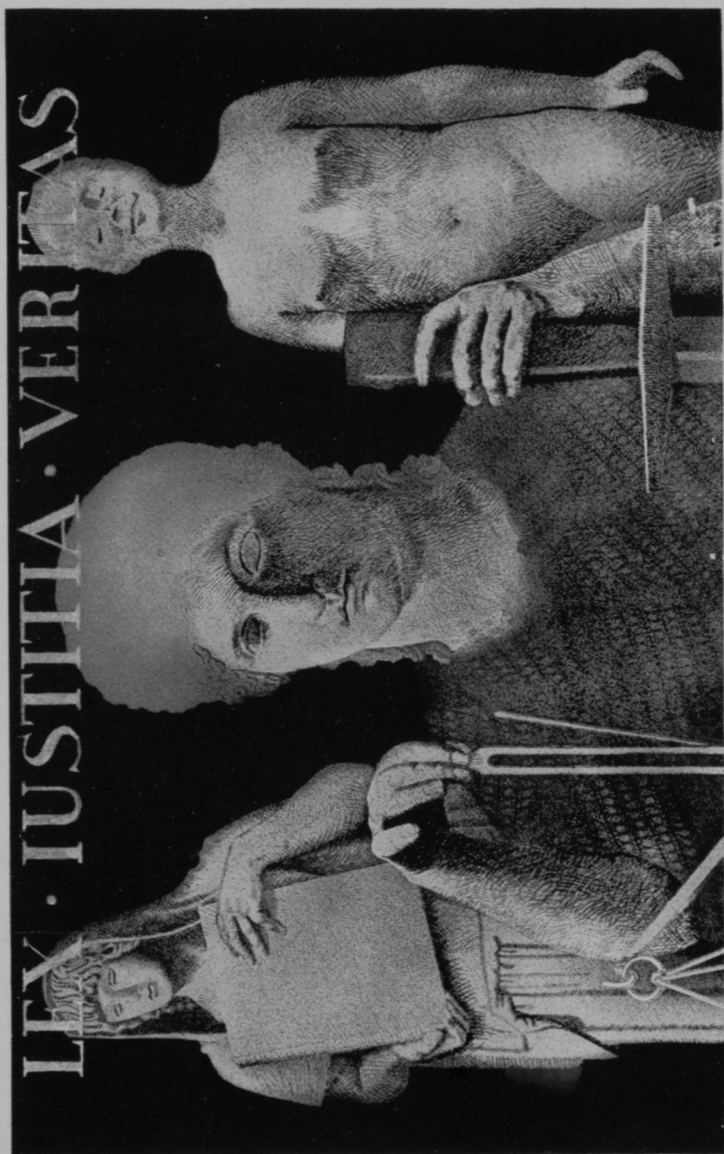
Rokopisi naj se pošiljajo:

Uredništvo „Slovenskega Pravnika“ v Ljubljani, Bleiweisova cesta 16/I
Izhaja mesečno. — Naročnina 60 Din na leto.

Članarina (naročnina) naj se nakazuje na čekovni račun Poštne hranilnice, podružnice v Ljubljani št. 11.870 (Društvo „Pravnik“ v Ljubljani).

PROF. G. KOS: ALEGORIJA PRAVOSODSTVA

Slovenski Pravnik

Leto LII.

Ljubljana, februarja 1938.

Štev. 1.—2.

Akademija znanosti in umetnosti v Ljubljani.

Tiho in dostojno, kakor pristoji vzvišeni resnobi duha, je bila dne 11. decembra 1937. ustanovljena AKADEMIJA ZNANOSTI IN UMETNOSTI v Ljubljani. Izpolnjena je s tem najvišja kulturna aspiracija slovenskega naroda, ustvarjena ustanova, po kateri so stremeli njegovi najodličnejši predstavniki. Čeprav najmlajša sestra drugih dveh akademij v državi, bo vendar naša akademija nadaljevala kulturno tradicijo, ki jo je pri nas zapustila leta 1693. ustanovljena Academia Operosorum, obnovljena pred 156. leti po Japelju in Kumerdeju. AKADEMIJA ZNANOSTI IN UMETNOSTI v Ljubljani se bo torej lahko sklicevala na častitljivo zgodovinsko izročilo. Njena upravičenost je osnovana v zavesti kulturne pomembnosti naroda, ki je navzlic omejenosti prostora, na katerem mu je dano živeti, in navzlic neugodnim zgodovinskim prilikam ustvaril kulturne vrednote, po katerih je enakovreden član evropskega kulturnega občestva. Kultura ni odvisna od števila, še manj pa je od števila odvisna pravica naroda, da živi po lastni volji in se izživlja v skladu s smotri, ki služijo napredku človeštva. Prispevati k tem smotrom po kvalitativno najboljših močeh naroda je naloga nove akademije.

Ko toplo pozdravljamo AKADEMIJO ZNANOSTI IN UMETNOSTI v Ljubljani, ji izrekamo naše najboljše želje za njeno uspešno delovanje, se pridružujemo hvaležnemu priznanju naroda napram vsem, ki so s tihim delom, z velikim trudom in z nesebično požrtvovalnostjo pripomogli k njeni ustanovitvi. Ustvarjeno je sedaj središče, ki bo moglo koordinirati in združiti s trdnim delovnim načrtom posamezna že sedaj delujoča

znanstvena društva, in tako zbrati v skupnem delu raztresena znanstvena prizadevanja ter se lotiti velikih znanstvenih nalog, ki jih je mogoče pričeti in izvršiti le s kolektivnim prizadevanjem. Njena prva skrb bo, da častno reprezentira našo znanost in umetnost tudi v mednarodni kulturni tekmi in da s tem dviga čast države.

AKADEMIJA ZNANOSTI IN UMETNOSTI v Ljubljani ima štiri razrede v tem-le redu: prvi razred obsega filozofijo, filologijo, in zgodovino; drugi razred pravne, sociološke in gospodarske vede; tretji razred matematične, tehnične, prirodoslovne in medicinske znanosti; četrti razred je umetniški (leposlovje, glasba, slikarstvo, likovna umetnost, arhitektura). Člani akademije so ali redni (največ jih more biti 30), ali dopisni (največ 60), ali pa častni. Za izvolitev je potrebna najstrožja znanstvena ali umetniška presoja, ki mora izkazati samostojnost ustvarjanja. Delo akademije se publicira v posebnih izdanjih, kjer so sorodne stroke združene pod skupnimi in enotnimi naslovi. Akademiji načeluje predsednik, ki ga namestuje glavni sekretar; oba sta izvoljena za dobo treh let; posamezne razrede pa vodijo razredni sekretarji, ki se volijo vsako leto. Ti funkcionarji skupaj tvorijo predsedstvo akademije. Ob zaključku vsakega leta se vrši svečan javen zbor akademije s poročilom o delovanju akademije v preteklem letu, s sprejemom novih članov in s predavanjem o novih aktualnih znanstvenih (umetniških) problemih.

Prvi člani Akademije znanosti in umetnosti so Aleš Ušeničnik, Rajko Nahtigal, Fran Kidrič, Milko Kos, Gregor Krek, Rihard Zupančič in Oton Župančič, prvo predsedstvo pa tvorijo A. Ušeničnik, G. Krek in M. Kos.

SLOVENSKI PRAVNIK

Procesualne določbe o pogojni obsodbi.*

Dr. Munda Avgust.

Določbe kazenskega postopnika o pogojni obsodbi so borne. Zato so nastali v sodni praksi razni dvomi in težkoče zlasti glede tega, kako je poslovati s pogojno obsodbo, ko poteče preskusna doba, ne da bi bila pogojna sodba preklicana. V naslednjih vrsticah si hočemo na kratko ogledati posamezne določbe kazenskega postopnika, ki se tičejo pogojne obsodbe.

I. Pripravljalni postopek. Kazenski postopnik ne omenja pogojne obsodbe v pripravljalnem postopku; vendar mora že preiskovalni sodnik pripraviti gradivo tudi zato, da omogoči sodečemu sodniku, da ev. izreče pogojno sodbo. V postopku pred okrožnim sodiščem se pribavijo v pripravljalnem postopku tudi obdolženčevi osebni podatki (§ 262 od. 2 Kp.), pred okrajnim sodiščem pa se vrše poizvedbe le izjemoma (§ 382 od. 1 Kp). Ker sodi okrajno sodišče najlažja kazniva dejanja (§ 9 št. 1 Kp.), se izreka največ pogojnih obsodb ravno pri okrajnih sodiščih. Okrajni sodnik mora, ko razpiše ustno razpravo, hkrati pribaviti obtoženčeve osebne podatke, zlasti pa kazenski list.¹ Potrebno pa je, pribaviti tudi podatke o obtoženčevih imovinskih razmerah, da se lahko uporabi določba §§ 65 od. 3., 66 od. 3 Kz. (pogoj, da plača obsojeni v določenem roku odškodnino). Če gre za inozemskega storilca, je težko pribaviti kazenski list. Zato se praviloma ne bo dala izreči pogojna obsodba zoper inozemca, ki ima svoje bivališče v inozemstvu. Tudi je težko dognati, ali je inozemec v inozemstvu prestal preskušnjo (§ 68 Kz.) brez prikora. Če se pa pogojna obsodba preklicše, ni moči izvršiti kazni, če je obsojeni inozemec v tujini.

II. Vabilo k razpravi. Ako je obtoženec pogojno obsojen, ga opozori sodnik na pogoje, ki se jih mora držati za časa

* Kratice: 1. Dr. Tihomir Vasiljevič. Uslovna osuda. 1935. Mostar.
Dr. Tihomir Ačimovič. Nekoliko aktualnih krivično pravnih pitanja. Arhiv II. 1937. Uslovna osuda. Branič. 1937.

¹ Predsedništvo apel. sod. v Ljubljani je odredilo z okrožnico z dne 12. 12. 1931 preds. 1120/2/29—169 in z dne 19. 2. 1934 Su 657/2—35—14, da se morajo zlasti pri pogojnih obsodbah točno ugotoviti prejšnje kazni obdolžencev in točno v smislu § 152 od. 1 Kp. vpisati v zapisnik o zaslišanju obdolženca.

preskušnje (§ 288 od. 3 Kp.). Že zbog tega je potrebno, da je obtoženi navzoč, ko se razglasi pogojna obsodba. V določbi § 389 od. 3 Kp., ki velja le za postopek pred okrajnim sodiščem, pa je povrh tega odrejeno, da se ne sme niti izrekati niti razglasiti pogojna obsodba, če obtoženi ni navzoč. Iz teh določb je posneti, da je treba obtoženca v postopku pred okrajnim sodiščem že v vabilu opozoriti nele na to, da se bo v primeru, če ne pride na razpravo, izrekla kontumarna sodba (§ 389 od. 1 Kp.), marveč tudi na to, da se v tem primeru pogojna obsodba ne bo mogla izreči.

III. Glavna (ustna) razprava. 1.) Pogojna obsodba se sme praviloma izreči tudi tedaj, če obtoženi ni navzoč pri razpravi. Le za postopanje pred okrajnim sodiščem velja izjemna določba § 389 od. 3 Kp; o tej določbi smo govorili že pod II. Če obtoženec ni navzoč, prekine okrajni sodnik razpravo, če namerava izreči pogojno obsodbo in povabi obtoženca na ponovno razpravo s poukom, da ga bo dal sicer privedi.² Predpis § 389 od. 3 Kp. velja, kakor že prej (II) omenjeno, le za okrajna sodišča, ker obtoženec pred ustno razpravo praviloma še ni bil zaslišan. Ne glede na to pa lahko okrajni sodnik obtoženca laže in hitreje povabi predse, kakor sodnik okrožnega sodišča, čigar okoliš je znatno večji. Za sodnika poedinca okrožnega sodišča predpis § 389 od. 3 Kp. po analogiji ne velja, tem manj seveda za senat okrožnega sodišča.³ Vpraša se, ali velja predpis § 389 od. 3 Kp. za primer, če je bil obtoženi oproščen, da pride osebno k ustni razpravi (§ 389 od. 1 Kp.). Menimo, da velja tudi za ta primer. Če hoče okrajni sodnik izreči pogojno obsodbo, pač ne bo dal dovoljenja po 389 od. 1 Kp. Predpis § 389 od. 3 Kp. namreč ne velja le za izrekanje marveč tudi za razglasitev pogojne obsodbe.⁴ Določba § 389 od. 3. Kp. velja seveda le za postopanje na prvi stopnji, ne pa za postopanje pri okrožnem kot prizivnem sodišču ne glede na to, ali se rešuje priziv pri seji ali na razpravi.

Tudi večina inozemskih zakonov predpisuje, da mora sodnik opozoriti obtoženca, ki je pogojno obsojen, na posledice pogojne obsodbe. V čem naj bo ta pouk, naš zakon (§ 288 od. 3 Kp.) ne pove. Zakon misli na pogoje,

² Pravni pregled str. 114.

³ Nekateri zakoni sploh izključujejo pogojno sodbo, če obtoženi ni navzoč, češ obtoženi, ki ne pride na razpravo, pokaže s tem, da svojega dejanja ne obžaluje in ga ne smatra za resnega.

⁴ Nasprotno Vasiljevič str. 193, ki meni, da je v primeru § 389 od. 1 Kp. moči izreči pogojno obsodbo.

ki so navedeni v materialnem zakonu (§§ 65, 66 Kz.).⁵ Če je dana pogojna obsodba ob pogoju, da poravna obtoženi škodo v določenem roku (§ 65 od. 3 Kz.), ga pouči sodnik tudi o določbi § 66 od. 3 Kz. Če je odrejen med preskusno dobo zaščitni nadzor (§§ 56, 68 od. 2 Kz.), ga opozori sodnik na odredbe § 63 ur. o oč. odr. Pouk (§ 288 od. 3 Kp.) se zapiše v razpravni zapisnik (§ 244 od. 3 Kp.). Predpis § 288 od. 3 Kp. je seveda zgolj instrukcijski; če ga sodnik ne da, ne zagreši kršitve zakona v smislu § 336 Kp., ker ne gre za predpis, čigar uporabo odreja zakon kot pogoj, da postopek ali opravilo velja (§ 336 št. 4 Kp.).

2.) Izglasovanje pogojnosti obsodbe (§ 78 Kp.). Po § 78 od. 2 Kp. je treba ločeno glasovati o odločbi o krivdi in o odločbi o kazni. Iz te določbe v zvezi z določbo § 281 št. 3 in 4 Kp. se vidi, da mora senat najprej glasovati o kazni, nato pa šele o pogojnosti obsodbe (§ 281 št. 4 Kp.); to pa že zaradi tega, ker se pogojnost tiče ne-le odločbe o kazni, marveč v bistvu tudi krivdoreka.

IV. Katero sodišče izreka in preklicuje pogojno obsodbo?

Pogojno obsodbo izreče sodišče v sodbi. Pogojno obsodbo pa sme izreči tudi višje sodišče, ko sodi o pravnem leku. Za preklic pogojne obsodbe je po § 422 od. 1, st. 2 Kp., §§ 66, 67 Kz. pristojno ono sodišče, ki sodi o dejanju, zbog katerega se preklicuje pogojna obsodba. Določba § 422 od. 1 Kp. govori le o preklicu pogojne obsodbe zbog novega kaznivega dejanja. Če se pa preklicuje pogojna obsodba zbog tega, ker ni obsojeni v določenem roku poravnal škode (§§ 65 od. 3, 66 od. 3 Kz.), izreče preklic sodišče I. stopnje (§ 66 od. 3 Kz.). Prav to velja, če se izreče preklic zbog tega, ker je obsojeni kršil naredbe zaščitnega nadzora (§§ 56, 68 od. 2 Kz., § 63 ur. o oč. odr.).

Odločbo, da je potekla preskusna doba brez prikora, izreče sodišče, ki je sodilo v prvi stopnji (§ 422 od. 1 Kp.).

V. Oblika odločbe o pogojni obsodbi in odločbe o preklicu. 1.) Odločba o pogojni obsodbi je sestaven del sodbenega izreka. Določba § 281 št. 4 Kp. pravi, da je v obsodilni sodbi, v dispozitivnem delu, navesti tudi „ali je obtoženi

⁵ Osnutek s. k. z. 1910 (§ 73) odreja: „Po prečitaniu sodbe, s katero je odrejena odložitev izvršitve sodbe, pojasni predsednik obtožencu odredbe zakona o pogojni obsodbi in ga opozori na resnost dolžnosti, ki izhajajo zanj iz teh predpisov, in na to, da se bo izrečena kazen izvršila, ako stori v določenem roku kaj, kar bi se protivilo predpisom tega ali drugih zakonov.“

obsojen pogojno". Po določbi § 332 od. 2 Kp. pa je pogojna obsodba del odločbe o kazni. To ni povse točno, ker se pogojnost ne tiče le odločbe o kazni, marveč deloma tudi odločbe o krivdi; o tem bomo še podrobneje govorili pozneje (VIII., 2). Iz procesno ekonomskih razlogov pa je določba § 332 od. 2 Kp. umestna in potrebna. Sodišča formulirajo odločbo o pogojni obsodbi navadno tako, da se „izvršitev izrečene kazni odloži po § 65 Kz. za dobo ... let.“ Ta stilizacija je sicer prevzeta iz besedila zakona (§ 65 od. 1, st. 1 Kz.), ne ustreza pa duhu zakona; v določbah §§ 65 do 68 Kz. je namreč uzakonjena čista pogojna obsodba, ne pa pogojni odpust kazni, o čemer bomo še pozneje govorili. Boljše bi bilo torej izreči v dispozitivnem delu sodbe, da se obtoženi obsodi na kazen ... „pogojno za dobo ... let.“ Tako se izraža tudi kazenski postopnik v določbi § 281 št. 4. Pogojnost se tiče u č i n k a krivdoreka, ne le odločbe o kazni.

Normalno je, da se izreče obsodba nepogojno; pogojna obsodba je pravna dobrot, ki jo daje sodišče izjemoma, fakultativno po prosti presoji. Zato je treba pogojnost obsodbe obrazložiti v sodbenih razlogih (§§ 292 št. 3, 293 Kp). Obrazložitve pa ni treba glede tega, da je izreklo sodišče nepogojno obsodbo, dasi je bila predlagana pogojna.

Odločilno za to, ali se naj izreče pogojna obsodba, je edinole dejstvo, ali je obtoženi popravljiv. Zakon izraža to z besedami „... ako (sodišče) meni, da se more utemeljeno pričakovati, da se bo obsojeni v bodočnosti vzdrževal izvršitve kaznivih dejanj, tudi če se obsodba ne izvrši ...“ (§ 65 od. 1, št. 1 Kz.). V drugem odstavku § 65 Kz. pa daje zakon sodniku navodila, kako naj oceni ali je obtoženi popravljiv. Sodišče ni dolžno dati pogojno obsodbo, dasi so podani vsi pogoji, navedeni v drugem odst. § 65; sme jo pa dati, dasi teh pogojev ni.⁶ Zadostuje, da je sodišče mnenja, da je pogojna obsodba in concreto umestna, ker je obtoženi popravljiv. Vse okoliščnosti, ki opravičujejo in concreto kriterij popravljivosti, mora sodnik navesti v razlogih sodbe, da more višje sodišče presoditi, ali je obtoženi vreden pravne dobrote po § 65 Kz.

2.) Oblika odločbe o preklicu pogojne obsodbe. Preklic pogojne obsodbe zaradi novega kaznivega dejanja (§§ 66, 67 Kz.) se izreče praviloma v sodbi

⁶ Stol sedmorice odd. B v Zagrebu je izrekel z odločbo z dne 24. 11. 1936 Kre. 220/36, da je moči izreči pogojno obsodbo, dasi obtoženi dejanja ni priznal, če so podani drugi razlogi, ki kažejo na to, da je obtoženi popravljiv.

(anal. § 281 št. 4 Kp.), s katero se sodi kaznivo dejanje, zbog katerega se pogojna obsodba preklicuje. Po analogiji določb §§ 281 št. 4 m 352 od. 2 Kp. spada tudi preklic v dispozitivni del sodbe, in sicer v odločbo o kazni. Če ni sodnik preklical pogojne obsodbe v sodbi n. pr. zbog tega, ker zanjo ni vedel ali jo je prezrl, jo prekliče z rešitvijo (§ 422 od. 1 Kp.).

Preklic pogojne obsodbe po §§ 65 od. 3, 66 od. 3 Kz., ker obsojeni ni v določenem roku poravnal storjene škode ali ker se ni pokoraval odredbam zaščitnega nadzora (§ 68 od. 2 Kz. § 63 ur. o oč. odr.), se izreče seveda vedno v obliki rešitve.

VI. Pravni leki zoper odločbo o pogojni obsodbi. Odločba o kazni vsebuje hkrati tudi ev. odločbo o pogojni obsodbi (§ 352 od. 2 Kp.). Če gre za senatno sodbo, se pobija odločba o pogojni obsodbi z nepopolnim prizivom (§ 352 Kp.), z revizijo pa tedaj, če je sodišče kršilo zakon (§ 357 št. 3 Kp.) v določbah §§ 65—68 Kz., če je n. pr. izreklo pogojno obsodbo, dasi po zakonu ni dopustna. Če pa sodišče odreče pogojno obsodbo, dasi so podani vsi pogoji, navedeni v drugem odst. § 65 Kz., s tem ne krši zakona, ker je pogojna obsodba fakultativna.

Pogojna obsodba, ki jo je izrekel sodnik poedinec, se pobija s popolnim prizivom (§ 392 št. 3, § 357 št. 3 in § 392 št. 1 Kp.).

Ker vsebuje odločba o kazni tudi odločbo o pogojni obsodbi (§ 352 od. 2 Kp.), sme višje sodišče, če je na splošno vložen priziv „zoper odločbo o kazni“ (§§ 352, 392 št. 2 Kp.) ali če je vložen popoln priziv v obtoženčevo korist zoper odločbo o krivdi (§ 392 od. 2 Kp.), dati ali ukiniti pogojnost obsodbe, dasi pritožilec tega v pravnem leku ni izrečno uveljavil. Višje sodišče pa sme v tem primeru tudi zgolj skrajšati ali podaljšati preskusno dobo. Seveda sme višje sodišče razveljaviti pogojnost obsodbe ali podaljšati preskusno dobo le tedaj, če je vložen pravni lek v škodo obtoženca; nasprotno pa sme višje sodišče pogojno obsodbo dati ozir. preskusno dobo skrajšati le, če je vložen pravni lek v obtoženčevo korist.

Reformatio in pejus (§ 327 Kp.). Pogojna obsodba je praviloma milejša kakor nepogojna, in sicer zato, ker daje pogojna obsodba možnost zakonske rehabilitacije po § 68 od. 3 Kz. Če je vložen pravni lek le v obtoženčevo korist, višje sodišče praviloma ne sme spremeniti pogojne obsodbe v nepogojno in to niti tedaj, če omili kazen ali če spremeni hkrati kvalifikacijo dejanja v obtoženčevo korist.

Seveda se dado misliti tudi primeri, ko je nepogojna obsodba milejša kot pogojna n. pr. nekdo je bil pogojno obsojen zbog zločinstva tatvine (§ 71 št. 4 Kz.), višje sodišče pa vidi v dejanju le prestop ek prepovedane samopomoči po § 383 Kz. ter obsodi obtoženca nepogojno na denarno kazen. Striktno mejo, kdaj je kljub določbi § 327 Kp. dopustno spremeniti pogojno obsodbo v nepogojno, je težko določiti, ker je to quaestio facti. Menimo pa, da je taka sprememba dopustna, ne da bi bila kršena določba § 327 Kp., zlasti tedaj, če je bila pogojna obsodba izrečena zbog dejanja, ki onečašča, ali če je bila pogojno izrečena kazen, ki onečašča, višje sodišče pa obsodi obtoženca zbog dejanja ali na kazen, ki ne onečašča.

Sodišče pa krši določbo § 327 Kp. tudi tedaj, če zviša nepogojno kazen ali jo spremeni v strožjo vrsto in jo izreče pogojno. S tem je dejansko izreklo „strožjo“ kazen; to pa po § 327 Kp. ni dopustno. Podana je namreč možnost, da obtoženi to kazen dejansko prestane, če se pogojna obsodba prekliče.

VII. Postopanje po pravnomočnosti pogojne obsodbe, preden potече preskusna doba. Ko postane pogojna obsodba pravnomočna, odredi sodnik, da se sodba izvrši (§ 412 od. 1 Kp.) v onem delu, v katerem je nepogojna in izvršljiva. Pogojna obsodba je, ko postane pravnomočna, izvršljiva v odločbi o stroških, zasebnopravnih zahtevkih in očevalnih odredbah, kolikor jih je moči izreči s pogojno obsodbo in kolikor jih je moči izvršiti, preden se izvrši kazen (n. pr. § 56, 59 Kz.).

Evidenca pogojnih obsodb. Glede evidence pogojnih obsodb niti zakon niti poslovni red ne predpisujeta ničesar; in vendar je taka evidenca potrebna, da je moči ugotoviti, kako je potekla preskusna doba. Sodišča v Sloveniji^{6a} vodijo v ta namen posebne sezname, v katere vpišujejo pogojne obsodbe z označbo preskusne dobe. Če se pogojnost obsodbe prekliče, se zaznamuje preklic tudi v tem spisku. Če pa je potekla preskusna doba brez preklica, predloži pisarna sodniku spis; sodnik poižveduje (pribava kazenskega lista, poižvedbe pri orožništvu i. t. d.), ali je podan kak razlog, zbog katerega je treba pogojnost obsodbe preklicati. Če takega razloga ni, odloči sodnik z interno rešitvijo, da je potekla preskusna doba brez prikora (§ 422

^{6a} Kako poslujejo v tem pogledu sodišča iz področja drugih apelacijskih sodišč, nam ni znano. Vsekakor je potrebno, da predpiše ministrstvo pravde v tem pogledu enoten postopek.

od. 1 Kp.). To rešitev dostavi v izvirniku državnemu tožilstvu, da se izbriše obsodba v kazenskem registru (§ 482 od. 3 Kp., § 68 od 3 Kz.).

Kazenski register. Pogojna obsodba se vpiše kakor vsaka druga obsodba takoj po pravnomočnosti (§ 42 p. r. d. t.) v kazenski list. V p. r. d. t. (§ 49) je predpisano, da se vpiše v kazenski list tudi začetek in konec preskusne dobe. Po § 427 od. 1 Kp. se smejo izvlečki iz kazenskih listov priobčevati le javnim oblastvom. Vpraša se, ali in koliko velja ta določba tudi za pogojne obsodbe. Zakon o tem ne govori. Premotriti pa je sledeče: Če poteče preskusna doba brez prikora, je obsojeni po določbi § 68 od 3 Kz. ex lege rehabilitiran (§ 90 od. 3 Kz.). Po § 482 od. 3 Kp. se sme obsodba po rehabilitaciji (§ 90 od. 3 Kz) priobčevati le sodiščem in državnim tožilstvom. Uspeh rehabilitacije po § 68 od. 3 Kz. in namen ustanove pogojne obsodbe bi se pa preprečil, če bi se pogojna obsodba priobčevala še za časa preskusne dobe tudi drugim oblastvom. Zakon izrečno pravi (§ 68 od. 1. str. 1 Kz.), da za časa preskusne dobe ne nastanejo posledice, združene z obsodbo. Med te posledice pa spada tudi okolnost, da postane obsojeni po pravnomočnosti obsodbe oporečen. Ker pa izgubi pogojna obsodba, potem ko je obsojeni uspešno prestal preskušnjo, ves kazenskopravni učinek, zato tudi za časa preskusne dobe ne more imeti nobenih kazenskopravnih posledic. Tak učinek bi pa imela, če bi se med preskusno dobo priobčevala tudi drugim oblastvom. Zato menimo, da se sme pogojna obsodba za časa preskusne dobe priobčevati le sodiščem in državnim tožilstvom (anal. § 482 od. 3 Kp.).^{8a}

VIII. Poslovanje s pogojno obsodbo, potem ko poteče preskusna doba:

1.) po preklicu pogojne obsodbe. Obrazec kazenskega lista (§ 42 p. r. d. t.) nima posebne rubrike za preklic pogojne obsodbe.⁹ Če se prekliče pogojna obsodba

⁷ v rubriko 13, rubrika 11 ostane prazna. V rubriki 15 se dodajo kazni besede: „pogojno na leta.“ V rubriki 26 (opombe) se pa vpiše v § 49 p. r. d. t. začetek in konec preskusne dobe: „Preskusna doba od ... do ...“ Kazenski list vpošlje sodišče državnemu tožilstvu takoj, ko je postala pogojna obsodba pravnomočna (§ 127 p. r. k. s., § 42 p. r. d. t.) in sicer vsak list posebej, ne pa periodično.

⁸ Čehosl. osnutek (§ 87) pravi: Za časa preskusne dobe se obsodba ne sme priobčevati..., izvlečki se pa smejo dajati le sodiščem..., javnim oblastvom... pa le pri davanju ali odvzemu javne službe ali pri odobritvi izvrševanja trgovine in industrije ali zaposlitve, pri kateri se zahteva, da uživa imetnik javno zaupanje ali če gre za disciplinski,

iz razlogov §§ 66 od. 1 do 3 Kz. ali po § 63 ur. o oč. odr., se zabeleži preklíc v rubriki št. 13 kazenskega lista in s tem označi, da je obsodba postala nepogojna. Če se pa prekliče pogojna obsodba iz razloga § 67 Kz., izreče sodišče (§ 422 od. 1. Kp.) po določbah §§ 62, 64 Kz. enotno kazen, ki se vpiše v kazenski list o novem kaznivem dejanju. Prejšnji kazenski list o pogojni obsodbi, ki se je preklicala, se pa uniči enako kakor v primeru nove obsodbe po § 64 Kz.¹⁰

2.) Potek preskusne dobe brez preklica (§ 68 od. 3 Kz.). Določba § 68 od. 3 Kz. pravi: „Kadar potече preskusna doba, za katero je izvršitev kazni odložena,

administrativni ali fiskalni postopek. To velja tudi za dobave pri licitacijah, če gre za obsodbo, ki... onemogoča, da bi bil obsojeni licitant... Za časa preskusne dobe je obsojeni dolžan le sodišču priznavati svojo (pogojno) obsodbo.“

Ta določba socialno ni pravična. Rehabilitiranemu naj se omogoči tudi vstop v državno službo; ne gre, da bi se take osebe naprtille le privatni zaposlitvi. Država sama naj da dober vzgled, in naj pokaže, da misli resno z določbo o rehabilitaciji.

^{8a} Ministrstvo pravde v Beogradu je odredilo z razpisom z dne 20. februarja 1937 št. 83, 443/36, da je treba po § 427 Kp. in § 42 p. r. d. t. po pravnomočnosti obsodbe dostavljati kazenske liste tudi o pogojnih obsodbah pristojnemu drž. tožilstvu, upravi mesta Beograda (za centralni kazenski register) in pristojnemu političnemu oblastvu I. st. Seveda je treba ta oblastva obvestiti tudi o tem, ali je potekla preskusna doba brez prikora in o tem, ali je bila pogojnost obsodbe preklicana. Menimo, da ta razpis ne ustreza duhu zakona, kolikor se tiče pošiljanja kaz. listov po pravnomočnosti pogojne obsodbe.

⁹ Menimo, da bi bil za preklíc pogojne obsodbe umesten nastopni postopek: Sodišče vpiše za primer preklica po § 66 Kz. v kazenski list o novem kaznivem dejanju preklíc prejšnje pogojne obsodbe v rubriko 14 (kaznivo dejanje) recimo z besedami: „Preklíc pogojne obsodbe Kzp... (Celje). „Državno tožilstvo prečrta v tem primeru v kazenskem listu v prvotni (pogojni) obsodbi z rdečilom besede „pogojno za... leta“ — v rubriki 15 in besede „preskusna doba...“ v rubriki 26 in vpiše v to rubriko besede „preklíc pogojne obsodbe v Kzp... (Celje)“. Če se pa prekliče pogojna obsodba po § 67 Kz., se vpiše v kazenski list o novem kaznivem dejanju v rubriko 14 najprej dejanje iz nove sodbe, nato pa še dejanje iz prve sodbe n. pr. zloč. tatvine po § 316 št. 1 Kz. (novo dejanje) in prestopok zoper telo po § 181 od. 2 Kz. n. pr. iz sodbe okr. sodišča v Celju Kps 100/37, ki je sestavni del te sodbe (rubrika 11). Prvotni kazenski list za dejanje iz pogojne obsodbe mora državno tožilstvo seveda uničiti. Če pa je ta kazen vpisana med drugimi kaznimi v rubriki 25, mora drž. tožilstvo to kazen izbrisati na viden način n. pr. z rdečilom in pripomniti, da je ta sodba sestaven del sodbe Kzp..., navedene pod števil. kaz. lista. V rubriki 15 pa vpiše sodišče enotno kazen, izračunano po določbah §§ 62, 63, 64, 67 Kz.

Če pa je sodišče preklicalo pogojno obsodbo z rešitvijo (§ 422 Kp.), pošlje to rešitev v izvirniku s spisom vred državnemu tožilstvu.

¹⁰ Okrožnica pred. apel. sod. v Ljubljani z dne 2. aprila 1932 preds. 1120/2/29—117.

sodišče pa ne odredi njene izvršitve, se smatra, da obsojeni ni bil obsojen na kazen.“ Sodišče sme seveda odrediti „izvršitev kazni“ le, če prekliče pogojno obsodbo. Preklicati pa jo sme le iz treh razlogov: 1.) zaradi novega kaznivega dejanja, storjenega v preskusni dobi (§ 66 Kz.) ali pred pogojno obsodbo (§ 67 Kz.), 2.) zbog tega, ker ni odškodnina plačana v določenem roku (§§ 65 od. 3, 66 od. 3 Kz.) ali 3.) zbog tega, ker se obsojeni ni pokoraval odredbam, izdanim za čas zaščitnega nadzora. Če torej sodišče ne prekliče pogojne obsodbe, se smatra, da obsojeni „ni bil obsojen na kazen“. Odgovoriti nam je na vprašanje, kaj odredi sodišče, po tem ko je potekla preskusna doba, ne da bi se bila pogojna obsodba preklicala. Določba § 422 od. 1 Kp. pravi: „Če se mora glede pogojno obsojene osebe ugotoviti, ali je preskusna doba potekla brez prikora, rešuje o tem sodišče, ki je o tem sodilo v prvi stopnji...“ Iz teh besed zakona bi se dalo sklepati, da je potrebna rešitev po § 68 od. 3 Kz. le tedaj, če nastane dvom o tem,^{10a} ali je potekla preskusna doba brez prikora. Temu pa ni tako. Sodišče prve stopnje mora v vsakem primeru, če je potekla preskušnja brez prikora, to v rešitvi ugotoviti. Vpraša se le, „kaj“ odredi sodišče po tej rešitvi. Odgovor na vprašanje, kaj odredi sodišče po uspešno prestali preskušnji (§ 68 od. 1 Kz.), je odvisen od tega, kakšen učinek daje zakon pogojni obsodbi: ali ji daje učinek rehabilitacije (čista pogojna obsodba) ali zgolj učinek prestane kazni (pogojni odpust kazni). Zato je treba najprej rešiti vprašanje, kaj misli zakon z besedami, da „obsojeni ni bil obsojen na kazen“ (§ 68 od. 3 Kz.). Iz besedila zakona se ne da jasno posneti, ali je sprejel zakon prvi ali drugi sistem (pogojno obsodbo ali pogojni odpust kazni). V nadpisu 6. poglavja rabi zakon izraz „Pogojna obsodba“, tekst § 65 Kz. pa govori bolj za to, da je uzakonjen pogojni odpust kazni. Iz nadpisa samega se še ne more z gotovostjo sklepati, ali je uzakonjena pogojna obsodba v ožjem pomenu besede. Ta označba se rabi namreč ne le za pogojno obsodbo marveč tudi za pogojni odpust kazni in to ne le v teoriji marveč tudi v zakonodaji. Tako rabi n. pr. belgijski zakon izraz „pogojna obsodba“, v resnici pa je uzakonil „pogojen odpust kazni“. Gramatikalna interpretacija določb §§ 65 do 68 Kz. torej ne vodi do cilja. Pač pa kaže sistematična in historična interpretacija zakona na to, da je v našem kazenskem zakonu v duhu idej sociološke šole uzakonjena pogojna obsodba v ožjem pomenu besede.

^{10a} Žganec Žorž, Čubinski 173, enako Vasiljevič 262.

Prvi osnutek pogojne obsodbe (srbska nasnova iz l. 1906) smatra, da je imeti pogojno obsodbo po prestani preskušnji za „neobstoječo“. Osnutek srbskega kaz. zak. iz l. 1910 pa določa, da se smatra kazen po prestani preskušnji za „prestano“. Osnutek iz l. 1922 (§72) odreja, da se smatra, da „obsojeni ni bil obsojen na kazen“. To besedilo ima tudi sedanjí kaz. zakon (§ 68 od. 3). Obrazložitev k osnutku iz l. 1922 pravi izrečno (str. 88), da dobi obsojeni po prestani preskušnji zakonsko rehabilitacijo, sodba se smatra „za poništeno od samog početka“. Ta obrazložitev ni povse točna; sodba sama ni „poništena“, odstranjene so le njene kazenskopravne posledice. Obrazložitev v motivih osnutka iz l. 1922 velja tudi za naš kaz. zakon, ker je ostal tekst nespremenjen. Ravno iz dejstva, da je zakonodavec v osnutku iz l. 1922 (§ 72) spremenil prvotno besedilo osnutka iz l. 1910 (§ 72) se vidi, da je hotel z besedami tretjega odstavka (§ 68 Kz.) nekaj drugega povedati, kakor je povedal v § 72 osnutka iz l. 1910. Poudariti je hotel očitvidno to, da se pogojnost sodbe ne nanaša na druge odločbe sodbe t. j. na odločbe civilnopravne narave kakor na stroške in odškodnino. Krivdorek sam pa je pogojen le toliko, da izgubi po prestani preskušnji ves kazenskopravni učinek. Poudarek določbe § 68 od. 3 Kz. je torej na besedi „kazen.“

Niç manj važni niso razlogi zakonske sistematike, ki govoré za to, da je v 6. poglavju kaz. zakona uzakonjena pogojna obsodba z učinkom rehabilitacije. Naš kaz. zakon urejuje stopnje kazenske odgovornosti in uporabo kazensko pravnih sankcij glede na starostno dobo storilca na poseben način. Otroci so kazensko absolutno neodgovorni. Če grešijo zoper kazenski zakon, pridejo le pred varuškega sodnika (§ 26 Kz.). Mlajši maloletniki so relativno kazensko odgovorni; mladinski sodnik mora v vsakem konkretnem primeru ugotoviti, ali so zreli (§ 28 Kz.) ali nezreli (§ 27 Kz.). Pa tudi če so zreli, se ne smejo zoper nje izrekati kriminalne kazni, marveč le vzgojne odredbe (§ 28 Kz.). Če stori mlajši maloletnik kaznivo dejanje, sploh ne nastane kazenski, marveč le vzgojni zahtevek države. Določba § 28 od. 7, §§ 451 od. 5, 452 od. 3 Kp. je le redka izjema. Starejši maloletniki so pa popolnoma kazensko odgovorni; kaznujejo se kakor odrasle osebe. Le za odmero kazni predpisuje zakon (§ 30 Kz.) obligatorno omilitev; stranske kazni pa se zoper nje sploh ne smejo izrekati (§ 30 od. 3 Kz.). Iz navedenega se vidi, da ni pravega prehoda za uporabo sankcij za mlajše in starejše maloletnike. Mlajšega maloletnika, ki

zagreši, preden doseže 17. leto, umor, je moči oddati k večjemu v poboljševalnico; nobena izmed sankcij (§ 28 Kz.) pa mu ne škodi; mlajši maloletnik ostane kljub sankcij neoporečen.¹¹ Starejši maloletnik pa, ki zagreši, ko je dopolnil 17. leto, malenkostno kaznivo dejanje, se kaznuje s kriminalno kaznijo in ostane vse življenje oporečen. Ta prepad v uporabi sankcij se da v praksi premostiti le na ta način, da se obsojajo neoporečeni starejši maloletniki v okviru določbe § 65 Kz. praviloma le pogojno. Seve ima tako pogojno obsojanje starejših maloletnikov praktičen pomen le tedaj, če ima pogojna obsodba po uspešno prestani preskušnji učinek rehabilitacije. Če bi se tolmačila določba § 65 in § 68 od. 3 Kz. v tem smislu, da dobi obsojeni po prestani preskušnji le ugodnost odpuščene kazni, ne bi bilo starejšim maloletnikom in tudi vsem drugim pogojno obsojenim s tem skoro nič pomagano. Delodavec vprašuje le po tem, ali je bil oni, ki išče delo, obsojen (!), prav nič ga ne zanima, ali je kazen prestal ali ne. Iz dejstva, kakor uporablja jugoslovanski kaz. zakon sankcije glede na starostno dobo, se vidi, da bi bil zagrešil zakonodajec sistematično neskladnost, ako bi bil uzakonil v 6. poglavju pogojni odpust kazni, kakor ga je uzakonil n. pr. nemški osnutek kaz. zakona iz l. 1927. (§§ 40—45). Ustanova pogojnega odpusta kazni je vzrasla v tujih zakonodajah ob popolnoma drugačnih pogojih in na podlagi drugačne zakonske sistematike. Nemški zakon v mladinskem sodstvu (§ 9) in avstrijski zakon o mladinskem sodstvu (§ 11) namreč odredjata, da se smejo kaznovati tudi mlajši maloletniki s kriminalnimi kaznimi. Temu sistemu uporabe sankcij se institucija pogojnega odpusta kazni logično in sistematično prilega, za naš zakon pa bi bila taka ustanova tuja cvetka. Sistematiški našega kazenskega zakona se prilega edinole ustanova pogojne obsodbe z učinkom rehabilitacije.

Da smatra naš zakon pogojno obsojenega po prestani preskušnji za rehabilitiranega (§ 90 od. 3 Kz.), se vidi tudi iz določbe § 68 od. 1., st. 2 Kz., ki pravi: „Dokler traja preskusna doba, ne nastopijo posledice, združene z obsodbo.“ Če bi bil naš kazenski zakon uzakonil pogojni odpust kazni po nemškem vzorcu, bi bila določba § 68 od. 1, st. 2 Kz. odveč in nelogična.¹² Po § 48 od. Kz. izgubi namreč obsojeni

¹¹ Glej članek: „Ali velja kazenski register tudi za mlajše maloletnike?“ Slovenski Pravnik 1935, str. 103.

¹² Nemški osnutek iz l. 1927 seveda nima take določbe, kakor jo ima naš kaz. zakon v določbi § 68 od. 1, st. 2.

častne pravice takoj po pravnomočnosti sodbe, doba izgube pa se računa od dne, ko je kazen prestana, zastarela ali odpuščena. Če je zakonodavec kljub določbi § 48 Kz. ustvaril določbo § 68 od. 1, Kz., je hotel s tem poudariti, da nastopijo kazenskopravne posledice obsodbe le tedaj, če preskušnja ne poteče uspešno t. j. če postane pogojna obsodba zbog preklica nepogojna (definitivna). Pri pogojnem odpustu kazni pa je krivdorek a priori nepogojen, stranske kazni začno teči bodisi da se kazen odpusti bodisi da se izvrši.

Ne glede na vse to, bodi omenjeno še sledeče: Če bi bil zakonodavec res uzakonil v 6. poglavju ustanovo pogojnega odpusta kazni, bi bil oni, ki je obsojen na „pogojno kazen“, glede rehabilitacije (§ 90 Kz.) na slabšem od onega, ki je nepogojno obsojen. Nepogojno obsojeni bi mogli dobiti rehabilitacijo 3 ozir. 5 let po prestani kazni (§ 90 Kz.), pogojno obsojeni pa šele po prestani preskusni dobi, ker je kazen „odpuščena“ šele z dnem, ko uspešno poteče preskusna doba (§ 68 od. 3 Kz.). Oseba, ki ji je bila n. pr. določena preskusna doba na 5 let, bi morala torej čakati na rehabilitacijo dvakrat tako dolgo kakor oseba, ki je bila obsojena nepogojno.¹³

Kazenski postopnik, kakor omenjeno, ne predpisuje, kako je poslovati s pogojno obsodbo, če poteče preskusna doba brez prikora (§ 68 od. 3 Kz.). Zato je postopati v tem primeru per analogiam tako, kakor je odrejeno za primer sodne rehabilitacije (90 od. 3 Kz.). Za ta primer predpisuje zakon v določbi § 482 od. 3 Kp., da se „obsodba“ izbriše v kazenskem registru (§ 47 p. r. d. t.) in da se smejo dajati izvlečki iz kazenskega registra o taki obsodbi le sodiščem in državnim tožilstvom, obsojeni sam pa da ni dolžan priznavati te obsodbe niti pred sodiščem niti pred drugimi oblastvi.

Čim je torej potekla preskusna doba, ne da bi bila pogojna obsodba preklicana, ugotovi sodeči sodnik to z interno rešitvijo.¹⁴ To rešitev priobči (§ 80 Kp.) državnemu tožilstvu s spisom vred, da se izbriše obsodba v kazenskem registru analogno tako kakor je to predpisano v § 482 od. 3 Kp., § 47

¹³ Tudi večji del jugoslovanske pravne literature je mnenja, da ima pogojna obsodba po prestani preskušnji učinek rehabilitacije tako: Živanovič. Osnovi. Izmene i dopune 1930 str. 83, L. Urošević 135, Čubinski 173, Dolenc Tolmač 141, 148, Vasiljevič. Uslovna osuda 1935—258 in nasl., nasprotno Dolenc Slovenski Pravnik 1933, št. 1, Sistem 119, Ačimovič, Žganec Žorž.

¹⁴ To interno rešitev pošljejo okrožna in okrajna sodišča v izvirniku s spisom vred (§ 80 Kp.) državnemu tožilstvu. Državno tožilstvo vpiše pod rubriko 26 besede: „Preskusna doba potekla brez prikora.“ Take kazenske liste je kakor pri sodni rehabilitaciji (§ 90 od 3 Kz.) vidno označiti n. pr. z rdečilom, da je obsodba izbrisana.

p. r. d. t. za sodno rehabilitacijo (§ 90 od. 3 Kp.).¹⁵ Ta rešitev sodečega sodišča ima seveda le deklaratorni pomen. Če se naknadno izkaže kako dejstvo, zbog katerega se mora (§ 66 od. 1 in 3, § 67 od. 1 Kz.) ali sme (§§ 66 od. 2, 67 od. 2 Kz., § 63 ur. o oč. odr.) preklicati pogojna obsodba, odredi ozir. sme odrediti sodnik (glej IV) preklic kljub gorenji rešitvi, ker je ta rešitev zgolj deklaratornega značaja.

Pravne posledice pogojne obsodbe, če poteče preskusna doba brez prikora, so torej sledeče:

1.) Krivdorek izgubi ves kazenskopравни učinek; v moči ostanejo le civilnopravne posledice obsodbe. Krivdorek ostane formalno v moči. Krivdorek torej ni po vsej svoji vsebini pogojen. Če bi se smatralo, da ni več obsodbe (krivdoreka), ko poteče preskušnja, potem obsojeni tudi ne bi bil dolžan plačati stroške in odškodnino, saj so stroški in odškodnina le akcesorij odločbe o krivdi. Če ne bi bilo več krivdoreka, tudi ne bi bilo več odločbe o stroških in odškodnini. Prav tak učinek ima na krivdorek tudi sodna rehabilitacija po § 90 od. 3 Kz.; določba § 90 od. 3, zadnji stavek pravi izrečno: „Z izbrisom obsodbe (krivdoreka) se ne morejo kršiti pravice tretje osebe na povračilo škode.“

2.) Kazen se smatra, kakor da ni bila izrečena (§ 68 od. 3 Kz.).

3.) Stranske kazni ne dobijo moči, ker niti za časa preskusne dobe ne nastopijo nobene posledice obsodbe (§ 68 od. 1, st. 2 Kz.).

4.) Očuvadne odredbe niso kazni, zato se ne morejo po našem zakonu izreči pogojno.¹⁶ Očuvadne odredbe, kolikor se dajo v pogojni obsodbi izreči, teko tudi za čas preskusne dobe n. pr. §§ 56, 59 Kz.

5.) Obsojeni dobi rehabilitacijo ex lege (§ 68 od. 3 Kz.) t. j. avtomatično. Za to rehabilitacijo ni treba ugotovitve, da se je obsojeni za časa preskusne dobe „dobro vedel“ (§ 90 od. 3 Kz.).

6.) Obsojeni ostane neoporečen.

7.) Stroški in odškodnina se plačajo tudi po prestani preskušnji, zato ker so bili spočetka izrečeni nepogojno in ker ostane krivdorek v moči, izgubi le ves kazenskopравни učinek.

¹⁵ Višje državno tožilstvo v Ljubljani je odredilo (odredba z dne 2. 4. 1932 Ks 825/31), da se morajo po anal. § 482 od. 3 Kp. uradoma izbrisati iz kazenskega registra pogojne obsodbe, če poteče preskusna doba brez prikora (§ 68 od. 3 Kz.).

¹⁶ drugače čeh. o. (§ 86).

8.) V kazenski list se vpiše, da je potekla preskusna doba brez prikora. S takim kazenskim listom postopa državno tožilstvo anal. po predpisu § 482 od. 3 Kp., § 47 p. r. d. t.

9.) Obtoženi ni dolžan priznati obsodbo pred sodiščem in drugimi oblastvi.

10.) Obsodba se ne šteje niti za povrat niti za ponovitev niti kot obtežilna okolnost.

11.) Obsojeni sme biti ponovno pogojno obsojen.¹⁷

12.) Pogojna obsodba se sme uporabiti po § 311 od. 2 Kz. za dokaz resničnosti.¹⁸

Pogojna obsodba in amnestija ozir. pomilostitev. Amnestija (čl. 30 ust.) po pravnomočni obsodbi učinkuje tako kakor rehabilitacija (§ 90 od. 3 Kz.). Pri pogojni obsodbi, če je postala pravnomočna, ima amnestija ta pomen, da se obsojencu odpusti preskušnja; on dobi rehabilitacijo že z amnestijo, ne šele z dnem, ko poteče preskusna doba brez prikora (§ 68 od. 3 Kz.). Če pa je potekla preskusna doba brez prikora, amnestija nima več učinka,¹⁹ ker je obsojeni že ex lege (§ 68 od. 3 Kz.) rehabilitiran.

Drugače je s pomilostitvijo. S pomilostitvijo se odpušča le kazen. Kazen pa je za časa preskušnje še pogojna. Če se da torej pomilostitev za pogojno obsodbo, ima ta pomilostitev le ta učinek, da se kazen odpusti za primer, da postane obsodba nepogojna t. j. za primer, ako se pogojnost prekliče. Ali je umestno dajati pomilostitev za pogojne obsodbe, je drugo vprašanje. Amnestijski ukaz z dne 6. januarja 1935 št. 1900 izvzema iz vrst amnestiranih in pomiloščenih oseb izrečno one, ki so bile pogojno obsojene (točka IV, 5). Z razpisom z dne 31. januarja 1935 št. 11056 pa je ministrstvo pravde odredilo, da velja prej omenjeni amnestijski ukaz za primer, če se pogojna obsodba prekliče.

¹⁷ Nekateri inozemski zakoni odredjajo, da se sme dati pogojna obsodba isti osebi le enkrat.

¹⁸ Glej članek: Zaščita časti po novem kaz. zakonu. Poseben odisek iz Slov. Pravnika št. 3—4, 1932 str. 29 in 43.

¹⁹ Nekateri pisci so mnenja, da ima amnestija večji učinek kakor rehabilitacija. To mnenje se nam ne zdi pravilno, ker pravi določba § 30 ust. izrečno, da amnestija ne učinkuje na pravice tretjih oseb t. j. na odločbo o odškodnini in stroških. S tem pa hoče zakon povedati očitvidno le to, da izgubi krivdorek z amnestijo zgolj svoj kazensko-pravni učinek kakor pri rehabilitaciji po § 90 od. 3 Kz. ali pri oni po § 68 od. 3 Kz. (Glej članek: Kazenskopravna vprašanja v jugoslovanskem pomilostitvenem pravu. Slov. Pravniki 1935 št. 11, 12).

K vprašanju oporečenosti in neoporečenosti pogojno obsojenih oseb.

Dr. Metod Dolenc.

I. Judikatura kasacijskega sodišča, odd. B., v Zagrebu (gl. Slovenski Pravnik, odl. št. 266) je načela znova vprašanje, ki je v naslovu označeno, in ga rešila v tem smislu, da ostane oseba, ki je bila pogojno obsojena, po neprikorono prestani preskusni dobi neoporečena. Res, da je pisec teh vrstic v svojem „Tolmaču h kazenskemu zakoniku“ iz l. 1929. izvajal v tem pogledu: „Posledica, da se smatra pogojno izrečena sodba za neizrečeno sodbo, nastopi ipso iure.“ Ta izjava pa je temeljila na takrat še neopaženem zmotnem prevodu izvirnika kazenskega zakonika v določbi § 68., odst. 3., kz. na slovenski jezik. Od svojega članka „Pravne posledice pogojne obsodbe, čije kazni ni bila izvršena“ (Slovenski Pravnik, 1937., str. 1—17) dalje pa je vedno zagovarjal stališče, da pogojno obsojena oseba, ki je prestala dobo preskušnje neprikorono, ostane vendar le oporečena, dasi se je izvršitev kazni opustila. Zmotnost slovenskega prevoda obstoji v tem, da je bil tekst zadnjega dela § 68. odst. 3., kz., ki se glasi ... „smatraće se da osudjenik nije ni osudjen na kaznu,“ preveden tako: „... se smatra, da obsojenec niti ni bil obsojen na kazni“. Ta „bil“, ki ne spada v zakonito besedilo, ustvarja kar otipljivo nelogičnost: Če neka oseba ne bi bila obsojena, je zakonodavec ni mogel označiti kot „obsojenca“. Pravo, logično tolmačenje je torej: Obsojenec, ki je prestal neprikorono preskusno dobo, velja (v sedanjosti) za takšnega **obsojenca**, ki ni obsojen na kazni, a ne za osebo, ki ni bila (v preteklosti) obsojena na kazni. Iz teh razlogov je prišla že v novelirano izdajo kazenskega zakonika (Dolenc & Sajovic, Ljubljana, 1932) pojasnjevalna opazka k § 68. kz., da „oporečenost ostane“.

II. Nekateri avtorji mislijo — njim se je pridružila tudi uvodoma citirana sodba kasacijskega sodišča —, da se po neprikoronem izteku preskušnje, „prejšnji“ obsojenec vrne v pravni položaj, kakor da je „rehabilitiran“, torej neoporečen. Seveda o besedici „prejšnji“ v zakonu ni duha, ne sluha. Drugi avtorji pa pravijo p. m. m. pravilno, da dosepolost kraja dobe preskušnje brez prikora ne znači in ne more značiti rehabilitacije, ker o tej instituciji v § 90 kz. za tak-

šen primer (§ 68., odst. 3., kz.) vobče ni govora, dočim imamo n. pr. v § 29. kz. za mlajše maloletnike jasno povedano, da ostanejo neoporečeni. Arg. a contrario sledi, da zakonodavec ni mislil na rehabilitacijo po § 68. odst. 3., kz.

Glavni argument, ki se navaja od prvonavedenih avtorjev, je opiranje na marginalno rubriko VI. poglavja kz., kjer stoji „Pogojna obsodba“. Iz tega naj bi se sklepalo, da gre po § 68., odst. 3., kz. vendarle za primer „sodne rehabilitacije“. V resnici pa je pogojno izrečena samo **obsodba** na kazen, ne pa **razsodba** o kazensko-pravni odgovornosti. Odkod naj pride pogojnost krivdoreka, ni razumljivo. Razsodba ostane kot krivdorek tudi po § 68., odst. 3. kz. čisto gotovo vedno v veljavnosti glede vseh drugih vprašanj kakor n. pr. glede dolžnosti povračila stroškov, glede odvzema predmetov kaznivega dejanja, zasebnih zahtevkov privatnih udeležencev itd. Za to pravi § 68., odst. 2., kz. celo, da sme sodišče za preskusno dobo odrediti zaščitni nadzor, da se pa vendar le v primeru, ko preteče doba preskušnje, za katero je bila izvršitev kazni odgodena, pa sodišče ne odredi njeno izvršitev, smatra, da obsojenec ni obsojen na kazen. Pravilno priporoča Aćimović (Branič, 1937, str. 310), naj se spremeni naslov VI. poglavja Kz. v „uslovna kazna“ (pogojna kazen).

III. Že doslej navedeni razlogi kažejo prepričevalno, da ne more biti niti govora o pogojnosti krivdoreka. Za to govoré tudi še drugi tehtni razlogi.

Zakonodavec je pripustil — o tem ne more biti spora — tudi izrekanje obsodb, ne da bi se izrekla kazen; gl. §§ 75., 398. kz. Posledice so v teh primerih glede krivdoreka vendar prav tiste, kot pri primerih, kjer je bila poleg krivdoreka tudi kazen izrečena. Ako primerjamo posledice glede povračila stroškov, glede izreka o zasebnopravnih zahtevkih, vidimo, da so enake, če — citiramo § 281., odst. 1., šte. 2. kp., — se obtoženec **obsoja** na kakšno kazen ali pa se po odredbah kazenskega zakona **oprašča** kazni. Če ostanejo vsled krivdoreka, ki a priori ni imel obsodbe na kazen, vse njegove posledice v moči, zakaj naj ne bi imel krivdorek, ki a posteriori ni imel obsodbe na kazen, istih posledic? Če je bil obsojenec obsojen pogojno na kazen, pa je dobo preskušnje dobro prestal, ali ni krivdorek morebiti tudi še dolgo vrsto let po tej dobi, eksekucijski naslov, torej podlaga za izterjanje zasebnopravnih zahtevkov, na katere je bil obsojen storilec kaznivega dejanja?

Naše kazensko pravo pozna zapored te-le institucije: pogojno obsodbo (§ 65. nasl. kz.), pogojni odpust na preskušnjo (§ 443., odst. 1., št. 2., kp.), rehabilitacijo na prošnjo prvič obsojene osebe (zakonodavec v § 90., odst. 3. kz. ne rabi izraza „obsojenec“ kot dosledno v § 65. do § 68. kz.), rehabilitacijo po pravu (réh. de droit, § 5. zak. o nadaljšanju veljavnosti zakonitih predpisov o prekrških z dne 31. decembra 1929.) in povračilo pravic (§ 90., odst. 1., kz.). Če so vse te institucije posamič urejene zlasti, če je določena za rehabilitacijo po § 90., odst. 3., kz. (réh. judiciaire) kot pogoj prošnja osebe, ki naj jo doseže, in pretek 5 let od obsodbe; če je v § 476. kz. ta pogoj prošnje še posebej poudrčan, kako naj bi se smel vriniti v to institucijo primer neprikornega izteka preskusne dobe pogojno obsojenega obsojenca brez vsake prošnje? To ni več analogija in bonam partem, ampak insinuacija zakonodavcu, da je izpregledal nekaj, kar naj bi „moral“ storiti... Mi pa pravimo, da tega ni storil, ker ni hotel, da bi veljalo!

IV. Če se uvodoma omenjena sodba kasacijskega sodišča opira tudi na zgodovino postanka določbe § 68., odst. 3., kz., smemo pač pred vsem pripomniti, da je za razlago kazenskopravnih določb odločilno obnarodovano besedilo, ki se mora logično pravilno tolmačiti. Vrh tega pa je tudi zgodovinski postanek predmetne določbe, kakor sem izvajal v Slovenskem Pravniku 1933., str. 7, 8 takšen, da se navzlic čudnim potom, ki jih je šel, nikakor ne more reči, da je bil usmerjen v institucijo rehabilitacije; prej nasprotno!

Ko se vprav omenjena sodba sklicuje na mnenja pravnih književnikov, naj se tudi v tem pogledu sklicujemo na svoja izvajanja v Slovenskem Pravniku iz l. 1933. Tam je poudarjeno, da se niti Ž i v a n o v i ć niti Č u b i n s k i ni sta upala naravnost trditi, da nastopi položaj rehabilitacije. K tistim pravnim književnikom, ki pa odločno prerekajo pravilnost mnenja kasacijskega sodišča, pa moramo prišteti pisatelja Ž g a n e c - Ž o r ž - evega dela (Tumačenje kriv. zak., I. opšti deo). Ona poudarjata med drugim: „Bez dvojbe je, da se učinilac, koji je bio ranije osuđen, a po osobitoj blagodati zakona nije na njemu kazna izvršena, ne može u pogledu „ranijeg života“ staviti u isti položaj s onim, koji u opšte nije bio osuđivan. To je tim izvesnije, što zakon za taj slučaj ne naredjuje protivno. Pa kad zakon pokraj toga ima posebne propise za slučajeve, gde je učinilac osuđen na kaznu (i gde je tu kaznu izdržao), — kao što su propisi iz § 76. kz. o povratu, onda je jasno, da je odredbom al. 3.

§ 68. zakon hteo ovakvog učinioca izuzeti samo ispod onih posledica zakona, koje su vezane za osudu na kaznu... Rehabilitacija po al. 3. § 90. kz. je mnogo povoljnija za učinioca nego odredba iz al. 3. § 68..." Tem izvajanjem pristopamo v polnem obsegu.

V. Pa pride ugovor, da bi bila pogojno obsojena oseba s takšno razlago postavljena v slabši položaj v primeri s tisto, ki je kazen prestala in potem zaprosila za sodno rehabilitacijo. To ne drži. Po smislu § 68. kz. in po načelu in dubio pro reo se mora logično sklepati, da ima opustitev izvršitve kazni učinkovitost *ex tunc*, čim je postala razsodba pravnomočna, prav tako, kakor velja to tudi tedaj, če je nekdo obsojen, pa mu ni bila naložena nikakšna kazen (§ 398. kz.). Razlika je ta: Po § 68. kz. ostanejo vse zakonite posledice obsodbe z izjemo onih iz določb po §§ 46. do 49. kz. (stranskih kazni) in dolžnosti prestanja kazni, a obsodba (izrek o krivdi) ni razveljavljena, ampak ostane v moči. Po § 90., odst. 3., kz. pa se obsodba (tudi izrek o kazni, ki je že prestana) z njenimi posledicami vred (vključivši one iz §§ 46. do 49. kz.) docela razveljavi. Rehabilitacija izbriše — na predlog! — kazen in obsodbo iz registra; pogojna obsodba se ne izbriše iz registra, niti ne po preteku dobe preskušnje, niti ne, če bi za to obsojenec prosil. Ni izključeno, da se glasi pogojna sodba tako, da se izreče glavna kazen in hkrati stranska kazen izgube častnih pravic. Za ta primer velja določba § 68., odst. 1. kz., da ne nastopijo častne posledice, združene z obsodbo, dokler traja preskusna doba. Ko neha preskusna doba neprikorno, je torej tudi ta posledica *ex tunc* ugasnila, saj sploh ni nastopila. Isto mora veljati tudi za izgubo službe kot stransko kaznen. Imperativna objava sodbe v novinah v tenorju pogojne sodbe ni izključena, tuptam celo umestna. Če je bila resnično izrečena, se po pravnomočnosti pogojne obsodbe za enkrat objava ne more izvršiti, ampak ostane in *suspensio*. Ko pa mine preskusna doba brez prikora, ugasne odreditev objave sodbe v novinah. Saj je le dodatek h glavni kazni (ne stranska kaznen, ne očuvalna odredba) to pa naravno *ex tunc*. Kar pa velja za dodatek h glavni kazni glede ugasnitve odredbe, mora veljati tudi za izrek glavne kazni same. Navzlic temu se pogojna obsodba seveda ne izbriše iz registra, dokler oseba, ki je bila prvič obsojena, za to ne zaprosi zbog rehabilitacije. Zaprošiti pa sme po preteku izvestne dobe, odkar je bila kaznen... odpuščena. Odpuščena je bila po zakonu *ex tunc* z m o m e n t o m p r a v n o m o č -

nosti pogojne obsodbe, da se je ugotovila brez-prikornost po preteku dobe za preskušnjo. Do-ba za pretek časa, po katerem sme biti vložena prošnja za izbris obsodbe, šteje 5 let, a doba za preskušnjo ne sme biti daljša od 5 let. O kakšnem slabšem položaju obsojenca, ki se smatra, da ni obsojen na kazen, ne more biti govora.

Seveda pa ni zadržka, da izda sodišče na utemeljeno prošnjo obsojenca, ki mu je bila kazen odpuščena v smislu § 68., odst. 3., kz., potrdilo o tem, da kazni ni prestal, ker mu je bila odpuščena.

VI. V svoji razpravi v Slovenskem Pravniku iz l. 1933. sem se skliceval tudi na razne legislativne predloge drugih držav, med njimi na čehoslovaški načrt za kazenski zakonik iz l. 1926. Tam je stalo: „Osvědčí-li se (če se izkaže za brez-prikoren) odsouzený v době zkušebné, vyslovi to soud a prohlásí, že rozsudek, pokud byl výkon (izvršenje) jeho podmíněčně (pogojno) odložen, se pokládá (smatra) za vykonany a vymazaný“ (izbrisan). V zadnji redakciji pa so čehoslovaški zakonodajni činitelji v načrtu iz l. 1937 besedilo spremenili do cela v smislu naše razlage! Določba § 80 se namreč sedaj glasi: „Vyslovi-li soud pravoplatně, že se podmíněčně odsouzený osvědčil, nelze podmíněčně odložený trest (kazen) vykonati, a zprávu (poročilo) o odsouzení smé býti podána, spisy o odsouzení zaslány a vypis o odsouzení z rejstříku trestů (kaz. register) vydan jedině trestnímu soudu k účelům trestního řízení (v svrhu kaz. postopka).“ V nadaljnjem besedilu je izrečno ustanovljeno, da se štejejo posledice, ki bi bile zavisne od izvršitve kazni, pa je bila ta odpuščena, po roku ex tunc. Ta pravilna in zdrava tekstacija čehoslovaškega načrta seveda nima odločilnega vpliva na razlaganje naših zakonskih odredb. Ali kakor stvari stoje, se ob razlagi teksta našega § 68., odst. 3., kz. ne more prezreti, kako se je pri bratskem narodu Čehov problem vprav v novjšem času pomaknil od načina razlage v smislu odl. Stola sed., Slov. Pr., št. 266, k naši razlagi očitvidno, ker ustreza pravilneje logični opravičbi moderne institucije pogojne obsodbe.

Sicer se pa pri nas pogojne obsodbe veliko preveč izrekajo, kar prav gotovo kvari namene kazenske zakonodaje in ruši zaupanje v pravni red. Tudi to naj bi dalo sodiščem pobude, da naj bi se učinki pogojne obsodbe nikar ne raztegovali, ampak obdržali v tistih mejah, ki po vzgledu čehoslovaškega načrta ustrezajo pravilni kriminalnopolitični zamisli institucije pogojne obsodbe.

Važnejše novote v prvem delu novega trgovinskega zakona.¹

Dr. Milan Škerlj.

I.

Novi trgovinski zakon od 2. oktobra 1937 (Sl. N. št. 245-LXXIV-572, Sl. list kos 93, št. 602), sicer še ne dobi obvezne moči danes ali jutri, nego šele na podstavi posebnega uvodnega zakona, vendar pa je tako pomemben za zenačenje našega zasebnega prava sploh in toliko važen za razvoj našega trgovinskega prava, da ne bo odveč, ako se že sedaj seznamimo vsaj z najvažnejšimi novotami, ki jih prinaša na našem pravnem področju. Pri tem ne bo bistveno motilo, da sta zaenkrat objavljena samo prvi in drugi, ne pa še tretji, stvarno- in obligacijskopравни del,² kakor med važnejše novote ne bomo šteli naziva „trgovinski zakon“, dasi smo doslej imeli „trgovinski zakonik“. Tako je bilo tudi v predlogu, odbor narodne skupščine je želel „zakon“. Prav tako ni važno, da ima novi trgovinski zakon (ntz.) §§, ne pa členov; uvodni zakon bo pač imel člene.

Prvi del ntz. (trgovci in trgovinsko osebje) obsega v 8 oddelkih 103 paragrafe. Oddelki so: trgovci, trgovinski register, trgovinske firme, trgovinske knjige, prokura in trgovinske pooblastitve, trgovsko pomožno osebje, trgovinski zastopniki (agenti), trgovinski posredniki. Glede razporeditve torej ni drugih razlik kot da so odpadli čl. 1 do 3 sedanjega trgovinskega zakonika (tz.) — člen 1 pride v uvodni zakon — in da je dodan oddelek o trgovinskih zastopnikih. Oddelek o trgovskem pomožnem osebju je iz tz. odpadel že po zakonu o trgovinskih pomočnikih iz l. 1910; o § 75 ntz. spregovorimo pozneje.

Izvemši 7. oddelek o trgovinskih zastopnikih, ki je povsem nov, so stvarne razlike največje v 1. oddelku. Po čl. 4 tz. je trgovec, kdor se obrtno bavi s trgovinskimi posli, t. j. s katerimi od onih poslov, ki jih navajata čl. 271 in 272 tz. (temeljni trgovinski posli). Posli po čl. 271 pa se po trgovinskem pravu presojujejo tudi takrat, kadar nobena od udeležениh strank ni trgovec (absolutni ali objektivni trgovinski

¹ Po predavanju v društvu „Pravnik“ dne 15. in 22. decembra 1937.

² Prim. predavanje v društvu „Pravnik“ dne 19. februarja 1937. objavljeno v Sl. Pravniku l. 1937., št. 7 in 8., „Načrt državlanskega zakonika in trgovinski zakonik“.

posli). Torej ena vrsta trgovcev, dve vrsti (temeljnih) trg. poslov. Ntz. absolutnih trg. poslov ne pozna, po trg. pravu se presojuje le posli, pri katerih je vsaj ena stranka trgovec. Novota ima precejšen pomen.

Danes se presoja po trg. pravu primer, da izletnik ne-trgovec od kmeta v hribih kupi staro knjigo, da jo z dobičkom proda A-ju, ki jo išče z inserati. Razne posledice, n. pr. odgovornost za vso škodo ob mali nemarnosti, izključitev izpodbijanja zbog prikratbe nad polovico, višja obrestna mera, nastopijo avtomatski za obe stranki, dasi si nobena ni svesta, da gre za trg. posel na izletnikovi strani. O drugih posledicah po oddelku o trg. kupu niti ne govorim. Takih slučajnih absolutnih trg. poslov ni tako malo, poslej sploh ne bodo trgovinski posli.

Ntz. pa pozna več od ene vrste trgovcev. Definicija § 1 se sicer povsem ujema z definicijo čl. 4 — ono „v svojem imenu“ se razume tudi danes — in tudi vrste temeljnih trg. poslov niso bistveno različne (o tem pozneje), toda § 2 označuje kot trgovca tudi onega, ki ima kot pridobitno zaposlitev podjetje, katero po načinu, na kateri se, in po obsegu, v katerem se vodi, zahteva, da je urejeno kot trgovinsko podjetje, čeprav mu ni predmet nobena od vrst poslov naštetih v § 1. Za kmetijstvo in gospodarstvo velja to le glede podjetij za obdelavo ali predelavo lastnih kmetijskih ali gozdnih pridelkov. S to določbo je popolnjena občutna praznina našega tz. Danes strogo po besedilu zakona ni trgovinsko podjetje velik rudnik, velika opekarna, elektrarna z vodno silo, ne velika žaga gozdnega veleposestnika, celo ne stavbeno podjetje. Praksa je bila modra, ko je šla v precejšnji meri preko zastarelega zakona, temelja pa v njem pri nas ni imela. Kaj sta obseg in način, ki zahtevata ureditev kot trg. podjetje, tega zakon ne pove; tudi ne more. Trgovinska ureditev pa je tista, ki jo v življenju vidimo v trg. podjetjih, spadajočih pod § 1. Razlika med trgovci po § 1 in po § 2 je ta, da so prvi lahko polnopravni ali mali trgovci in da za polnopravne vpis firme v trg. register ni bistven, dasi je obvezen; podjetniki po § 2 pa so sicer tudi zavezani k registraciji, toda trgovci postanejo šele z njo. Po § 2 torej ni malega trgovca.

Polnopravnost trgovca se poslej ne bo presojala po višini pridobnine, odmerjene od trg. podjetja, marveč po uredbi, ki se za ta del izda, upoštevajoč velikost podjetja v stroki in krajevne razmere. Novota je prav bistvena, pravzaprav pa gre za povratek k prvotnemu nemškemu trg. za-

koniku, ki ga je spremenil avstrijski uvodni zakon. Isto stališče zavzemajo hrv. ogrski, sedanji nemški in po noveli iz l. 1928 tudi avstr. trg. zak. Merilo po davku je jako udobno za sodišče in za stranko, ker je priprosto in zanesljivo v uporabi. Manj zanesljivo je kot dokaz za obseg podjetja. Misel je vendar ta: samo „večji“ trgovec naj ima dolžnost in pravico do firme in registracije, dolžnost voditi knjige, pravico dajati prokuro; manjšemu je to vse breme ali vsaj nepotrebno. Ta „velikost“ se samo po višini davka ne ocenjuje pravilno. Teoretski je torej novota upravičena. Treba bo le najti zanesljivejša merila. To ne bo lahka stvar in sodišča bodo v tem pogledu imela težje stališče kot doslej.

Kar se tiče posameznih vrst poslov po § 1, treba malo omeniti: Razlika med čl. 271 t. 1. in t. 2 se ne dela več, res je ob subjektivnem sistemu nepotrebna. Tudi vzajemno zavarovanje je na strani zavarovalnice trg. posel — redno bo taka zavarovalnica trgovec tudi po § 2 —; borzni posli so relativni trg. posli; prevzemanje prevoza oseb ali blaga po zraku je brez ozira na obseg trg. posel, če se vrši obrtno; skladiščni posli so trgovinski, tudi če ne gre za javno skladišče, seveda pa morajo biti posli skladiščni v smislu trg. prometa; vsaka garderoba ne bo skladiščno podjetje.

Dokaj važna utegne postati določba § 4: Če je firma vpisana v trg. register, se zoper tistega, ki se sklicuje na vpis, ne more uveljavljati, da podjetje, ki se vodi s to firmo, ni trgovinsko ali da je manjša trgovina. Zakon po besedi ne gre tako daleč, da bi fingiral podjetje, kadar ga ni; podjetje mora biti. Če pa je in je za nje registrovana firma, velja imetnik za polnopravnega trgovca. Ali praksa ne pojde koraka dalje in ne bo fingirala še podjetja, si ne upam reči. Povsem izključeno se mi ne zdi; bilo bi celo nekako v skladu z načelom, da mora napačen videz pustiti zoper sebe veljati oni, ki ga je ustvaril; da vpisana firma ustvarja tak videz, se ne da tajiti. Če praksa udari po ti poti, bi zanikrneže tudi s tem uspešno naganjala, da uredi registrsko stanje, ko nehajo biti (polnopravni) trgovci.

II.

Načela registrskega prava se ne spremenijo. V podrobnostih pa bo mnogo važnih novot.

Objavni organ ne bo več samo „Službeni list kralj. banške uprave dravske banovine“, ampak tudi „Središnji vestnik“, organ, ki ga predvideva že zakon o nepravdnem postopku in ki naj postane, kakor nekdanji „Zentralblatt für

Handelsregistereintragungen“ ali slični nemški ali madjarški organ, nekak splošni informacijski list o sodnih aktih, pomembnih za poslovni svet. Obsegal naj bi vpise v trg. register in amortizacije listin, koristno bi bilo, dodati mu še vpise v združni register, kar omogoča novi združni zakon, in pač tudi stečaje in poravnave izven stečaja; vse seveda v brzotrajnem slogu, čim cenejše. Vpis velja za objavljen s pretekom dneva, ko je izšla objava v službenem listu.

Kakor sedanji tako ima tudi novi tz. svoj pojem trgovca; trgovec v smislu ntz. je tudi tisti, ki po drugih zakonskih predpisih ne bi smel opravljati (take) trgovine, tudi tisti, ki ni izpolnil morda določenih pogojev. Vendar ne bi ustrezalo potrebnemu sodelovanju oblastev, ko bi se taki trgovci registrovali. Zato je v § 11 jasno določeno, da treba prijavi za vpis priložiti listino, s katero se dokazuje, da prijaviteljenec ima pooblastilo ali dovolitev za obrt, če je to potrebno po obrtnem ali drugem zakonu. Ali je potrebno, bo reg. sodišče lahko presodilo, ker bo poslej treba prijaviti tudi predmet podjetja (§ 40), česar tz. ne predpisuje za trgovca poedinca, za javno trg. in za komanditno družbo, vrši se pa redno že danes.

Podrobno je urejeno registriranje podružnic, in sicer približno tako, kakor je že sedaj urejeno za družbe z o. z. Če se sme tako reči, po zunanji strani nekako slično kot pri simultanskih hipotekah. Urejen je tudi postopek pri spremembi nastana, v tem smislu, da ne nastane vrzel v vpisu. Kazni za neizpolnjevanje in za nepravilno izpolnjevanje registrskih dolžnosti so poostrene; za vedoma neresnične prijave, priloge in vloge je kazen denarna in zaporna; vse te kazni izreka registrsko sodišče, vendar ne kumulativno s kriminalnimi kaznimi.

Glede vpisovanja ženitnih pogodb je razlika ta, da je opuščena enostranost sedanjega zakona, ki pozna vpis le v korist ženi. Oba zakonca bodita enaka, kar je posledica tega, da po ntz. ženi za trgovanje ni potrebna moževa dovolitev. Opozarjam pa, da samo ntz. te dovolitve ne zahteva več; ali ne bo morda potrebna po občem državljskem zakoniku, vsaj v smislu, da mož lahko prepove trgovanje, je drugo vprašanje; § 91 odz. bi se dal morda tako razlagati. Izrečno potrjuje ntz. dvomljivo vprašanje, ali lahko zakonec netrгоvec zahteva vpis ženitnih pogodb. To je za zaščito tega zakonca lahko prav važno.

Ntz. slednjič daje v §§ 20, 22, 23 in 24 nekaj za nas povsem novih določb. § 20 ureja vpliv odločb pravnega sodišča — ne samo sodb — v primerih, da je s tako odločbo

ugotovljena dolžnost sodelovati pri kaki prijavi ali je ugotovljeno pravno razmerje, ki naj se vpiše, pa se brani ali ostane pasiven oni, zoper kogar gre odločba. § 22 daje vsakomur, ki je prizadet z vpisom ali z zavrnitvijo vpisa — torej ne samo prijavitcu — pravico tudi v nepravdnem postopku zahtevati spremembo vpisa. Če pa je vpis odvisen od sodbe v že začeti pravdi, sme reg. sodišče vpis odložiti, dokler se pravda ne konča. Celo reg. sodišče samo sme izbrisati vpis, ki je bil nedopusten že ob času, ko se je napravil. Seveda mora prej pozvati interese, da se izjavijo (§ 23). To je dokaj važna dopolnitev sedanjega stanja, ko si sodišče skoraj ne more pomagati, če po pomoti vpiše kaj napačnega in je vpis postal pravnomočen.

Še mnogo bolj važne za pravilnost reg. stanja, t. j. za njegovo skladnost z dejanskim položajem, so določbe § 24. Danes je stvar taka, da so vpisi v trenutku, ko se izvrše, skoro brez izjeme v skladu z resničnim položajem, saj bodo primeri, da stranke prijavijo nekaj neresničnega, razmerna jako redki. Sprememb pa stranke prav pogosto ne javljajo, zlasti ne trgovci poedinci, ki posebno radi opuščajo prijavo prestanka svoje trgovske kakovosti. Zato je register glede sprememb in prestanka prav nezanesljiv. Pred par leti sem napravil statistiko; takrat sem si upal trditi, da skoraj ena četrtnina vpisov ni v skladu s stvarnostjo — danes se je to precej popravilo. Vzroki so nemarnost strank, strah pred stroški, nezadostno sodelovanje oblasti, ki sodišču ne javljajo takih primerov, za katere sodišče sicer uradno ne zve, nezadostnost sedanjih kazni, slednjič pa to, da sodišče ne more opravljati vpisov po službeni dolžnosti. § 24 mu daje to možnost, kar se tiče vpisov sprememb in izbrisov. Postopek je točno urejen, prizadetim se daje prilika, da se izjavijo; če niso znani, se pozovejo z oglasom. Če se ne prijavi sprememba, jo sme sodišče po službeni dolžnosti vpisati šele, ko je izvršilo dve kazni zaradi nereda. Na ta način bo moči v okom priti nesodelovanju strank, toda to ne bo dovolj, treba bo k rednemu obveščanju sodišča uspešneje pritegniti tudi oblastva, ki prej ko sodišča zvedo za primere, ko treba vpisati spremembo ali izbris; zlasti obrtna, glede izbrisa tudi davčna oblastva, pa tudi trgovinske, industrijske in obrtne zbornice. Treba bo urediti tudi vprašanja takšnih oglasov za one primere, kjer ni najti osebe, ki naj pri izbrisih trpi te stroške. Treba bo slednjič zopet uvesti in predpisati one občasne splošne revizije reg. vpisov, za katere iz svojih mladih let vem, da so se vršile, sedaj pa menda že več ko dvajset let ne. Tako bo trg. re-

gister res lahko postal važna informacijska naprava, za kar ga usposoblja ntz. zlasti tudi zbog nekaterih dopolnitev v skupščinskem odboru. Tam se je celo sprožilo vprašanje, ali naj ne bi sodišča tudi nove, prve vpise opravljala po službeni dolžnosti. To je pa pogosto stvarno nemogoče. Pri firmi trgovca poedinca bi vsaj glede besedila firme še šlo, nazadnje tudi glede kraja nastana in predmeta podjetja, saj bi se mogel uradno vpisati le kdo, ki že ima trg. podjetje. Pri družbah je težje: ali naj sodišče določa, kdo so člani, kdo od njih naj družbo zastopa, kdo je komanditist in s kakšno mejo odgovornosti za zaveze družbe? Kako naj bi si sodišče pomagalo pri kapitalskih družbah? Vsega tega pa niti treba ni. Če podjetje je, ga nekdo tudi vodi, tega človeka bo lahko z dokaj znatnimi kaznimi — druga gre do 6000 dinarjev — prisiliti k redu. Pri kapitalskih družbah, pri katerih je vpis v nekem pogledu konstitutiven, teoretično ni možen pritisk, da naj postanejo, praktično pa ni potreben, kajti pred vpisom odgovarjajo vse poslujoče osebe osebno in neomejeno, njihov interes je, da se te odgovornosti čim prej znebe. Razen tega pa novi zakon določa roke za vpis ustanavljajočih se kapitalskih družb; po preteku teh rokov velja ustanovitev za neuspelo in ves trud ustanoviteljev je bil neuspešen. (Konec prih.)

Referat o mednarodnih konvencijah o pravni pomoči

na VIII. kongresu Mednarodne Unije advokatov v Parizu,
dne 17. septembra 1937.

Dr. Fran Skabernè.

I. — Ko se je v drugi polovici XIX. stoletja promet med državami, ki blago proizvajajo in onimi, ki ga odjemajo, tako naglo pomnožil, so pripadniki posameznih držav stopali s prebivalci sosednih, pa tudi oddaljenih držav v osebne stike, ki so v mnogih primerih šli tako daleč, da so se sklepali zakoni. Iz takih okolišnosti so se razvila pravna razmerja in potreba po ureditvi mednarodnih vprašanj iz pojmov „commercium“ in „connubium“ je postajala vedno nujnejša. Zato so države med seboj sklepale konvencije ter zagotovile medsebojno pravno pomoč za svoje državljane.

Izprva so se omejevale na dvostranske pogodbe, toda kmalu je postalo nujno, da se sklenejo tudi kolektivne konvencije.

Tako je bila sklenjena mednarodnopravna konvencija v Haagu z dne 14. novembra 1896, na njeno mesto je potem stopila konvencija podpisana v Haagu dne 17. julija 1905, s katero se urejajo v nekaterih vprašanjih zasebnega mednarodnega prava glede civilnega postopka razmerja med Francijo, Nemčijo, Avstro-Ogrsko, Belgijo, Dansko, Španijo, Italijo, Luksemburgom, Norveško, Nizozemsko, Portugalsko, Romunijo, Rusijo, Švedijo in Švico. Konvencija se je pa omejevala na sledeče predmete: vročevanje sodnih in izvensodnih spisov, zaprosilna pisma, kavgijo judicatum solvi, brezplačno pravno pomoč in osebni pripor.

Vlade nekaterih držav so sicer to konvencijo jemale za vzorec, sporazumevale so se pa med seboj še dalje in raztezale svoje pogodbe na določila o zapuščinah, zakonitem rojstvu, varuštvu in skrbstvu, proglasitvi za mrtve, priobčevanju listin, stečajih, zakonih itd.

Ob pregledovanju konvencij posameznih držav pa opazamo, da je samo malo takih, ki se tičejo izvršbe sodnih odločb (zlasti sodb). Ne bomo se motili, če smatramo, da treba to pripisati nekemu nezaupanju, ki se nam pa zdi neutemeljeno in ki mora izginiti ter odpreti prosto pot k pripustitvi izvršbe na podstavi sodnih določb in drugih izvršilnih naslovov.

Važnost tega predmeta je bila spoznana na peti in šesti mednarodnopravni konferenci v Haagu (l. 1925 in 1928), ki sta izdelali načrt za kolektivno konvencijo o izvršbi sodnih odločb; ta načrt je pa žal ostal mrtva črka.

Vzpričo mreže od več sto konvencij o tem predmetu se pa vprašajo poslovni svet, zainteresirani zasebniki in tisti, ki zastopajo njihove pravice in koristi pred sodišči in oblastvi, ali ne bi bilo umestno vse to gradivo poenostaviti in urediti s kolektivnimi konvencijami? Ali se ne bi izplačalo zanimati vlade, naj se polotijo tega vprašanja ter nadaljujejo haaško delo?

Celi svet bo razumel, ako to zahtevajo odvetniki, saj so oni tisti, ki v prvi vrsti čutijo nujno potrebo za to, kadar n. pr. hočejo v inozemstvu doseči dovolilo za izvršbo na podstavi sodbe, izdane od domačega sodišča, pa zadenejo na odpor inozemskih sodišč, ki izvršbo odklanjajo, sklicujoč se na okolnost, da ni medsebojnosti, zagotovljene s konvencijo o izvršbi sodnih odločb.

Da kot pobornik glede tega nastopa Jugoslovan, je razlog ta, ker s 1. januarjem 1938 v področjih sedmih apelacij-

skih sodišč v Jugoslaviji, s 1. aprilom 1938 pa tudi v področju osmega in zadnjega apelacijskega sodišča stopi v veljavo zenačeni jugoslovanski zakon o izvršbi, ki vsebuje moderna in liberalna določila o izvršbi sodnih odločb, sodb razsodišč in drugih izvršilnih naslovov, izdanih od inozemskih sodišč in drugih oblastev. Jugoslavija je izvoznica poljedelskih proizvodov in povezana z mnogimi državami v zelo razvitih trgovskih razmerjih, ki so potrebna pravne zaščite, zajamčene s trgovskimi pogodbami in konvencijami o pravni pomoči.

Treba je torej skrbeti zato:

1) da se Haaška kolektivna konvencija z dne 17. julija 1905 izpopolni z določbami glede zapuščin, zakonitega rojstva, varuštva in skrbstva, proglašenja za mrtve, listin, stečajev, zakonov itd.;

2) in da se načrt kolektivne konvencije, ki se tiče izvršbe inozemskih izvršilnih naslovov in sta ga izdelali mednarodnopravni haaški konferenci iz let 1925 in 1928, izpopolni z določbami, ki so se izkazale kot praktične in nujne, in naj ga potem države podpišejo.

Tu ni mesta in tudi ne časa, da bi se izgubili v podrobnosti; vendar bi rad navedel v tem poročilu nekatere pobude, ki bi utegnile postopek olajšati in modernizirati.

V bodočnosti bi se n. pr. mogla opustiti diplomatska pot za pošiljanje sodnih in izvensodnih spisov ter zaprosilnih pisem, ki bi jih rajši pošiljali naravnost sodiščem zaprosene države. Sodne odločbe in drugi izvršilni naslovi, za katere se zahteva izvršba, naj se predložijo apelacijskemu sodišču, v čigar področju se nahaja dolžnik, ki ga bo zadel exequatur.

Nekatere konvencije so določile, da se exequatur izda šele po delibacijskem postopanju. Mislim, da tak postopek služi samo zavlačevanju stvari, ki je vendar nujna. Zato dajem prednost sestavu, ki ga je sprejela konvencija sklenjena dne 8. julija 1899 med Francijo in Belgijo o sodni pristojnosti, o izvršbi sodnih odločb in zapisov javne verodostojnosti. Po tej konvenciji imajo odločbe, ki so jih izdala sodišča in sodni dvori v eni od obeh držav v civilnih in trgovskih stvareh, v drugi državi silo pravomočno razsojene stvari, ako so izpolnjeni pogoji, naštetih v čl. 11 konvencije. Izvršbo dovoli civilno sodišče kraja, kjer naj se izvede. Sodišče, ki je zaproseno zaradi izvršbe, odloča nujno po sumarnem postopku ter preskusi samo to, ali so podani v čl. 11 naštetih pogoji.

Ista načela najdemo tudi v zenačenem jugoslovanskem zakonu o izvršbi in v zakonih nekaterih sosednih držav, n. pr. v Avstriji in na Čehoslovaškem. V Jugoslaviji je pristojnost pridržana okrožnim sodiščem, ki odločajo v senatih treh sodnikov.

V večini držav v izvršilnem postopniku ni predpisano zastopanje po odvetnikih. Ker pa je mogoče, da se postopek na podstavi inozemskih izvršilnih naslovov zaplete, priporočam, naj se določi, da morajo biti stranke zastopane po odvetnikih. Mislim n. pr. na potrebo, da se zahtevajo od zahtevajoče stranke pojasnila ali kakšne listine. Sodniki v splošnem ne znajo tujih jezikov in se morajo, ako hočejo priti v stik z zahtevajočo stranko, posluževati zapriseženih tolmačev ali pa sprožiti težki birokratični ustroj, dočim odvetniki tak posel hitro in vestno opravijo.

Kadar prizadeta stranka ne najde odvetnika, ki bi hotel prevzeti postopanje njenih interesov, naj ga določi sporazumno s pristojnim barojem sodišče, ki je zaproseno zaradi izvršbe. Zaslužek in izdatki odvetnika se prištejejo k datjavam, ki so predmet izvršbe; če pa je stranka siromašna (zahtevajoča ali zavezana stranka), bo uživala brezplačno pravno pomoč in ž njo tudi brezplačno zastopanje po odvetniku.

II. — Videli smo tudi, da so države sklenile mnogo dvostranskih konvencij glede izročitve delinkventov in pravne pomoči v kazenskih stvareh.

Iz istih razlogov kakor pod I. priporočam, naj se v tem predmetu sklene kolektivna konvencija. Sestavljalci bodo imeli na razpolago mnogo konvencij, ki bodo mogle služiti kot obrazec.

Zato opuščam podrobnosti ter se omejujem na to, da podčrtam nekatera načela, ki naj vodijo predlagano konvencijo.

Nobena država ne izroča svojih državljanov.

Države pogodbenice se zavezujejo, izročati na zahtevo druga drugi osebe, ki so na njiju ozemlju in ki jih preganja ali jih je obsodilo sodišče proseče države zbog dejanja, ki se kaznuje po zakonodajstvu obeh držav, upošteva vse njiju krajevne zakone, s kaznijo na prostosti najmanj enega leta ali s strožjo kaznijo. Da se ugotovi, ali obstoji obveznost izročitve, je treba vzeti v poštev edino činjenico, ali je dejanje, zbog katerega se zahteva izročitev (ekstradicija), kaznivo na ozemlju proseče države; nasprotno pa je brez pomena, ali se sme oni, čigar izročitev se zahteva, sodno preganjati zaradi istega dejanja tudi v zaproseni državi.

Izročitev ni dopustna, če je kaznivo dejanje, zaradi katerega se izročitev zahteva:

- a) kaznivo samo po vojaških kazenskih zakonih;
- b) če krši samo zakone o tisku;
- c) če nasprotuje carinskim, davčnim ali drugim finančnim zakonom;

č) če je politične narave ali če je v zvezi s podobnim dejanjem; vendar pa se sme izročitev dovoliti, če ni dejanje samo politične, ampak tudi obče narave in če je ta poslednja narava pretežnejša, o čemer odloči zaproseno oblastvo po svobodnem preudarku. Za kaznivo politično dejanje nikakor ni smatrati atentata na življenje poveljarja države ali na člana njegove rodbine.

Morda se bodo države pogodbenice trudile, da najdejo in sprejmejo definicijo pojma „politični delikt“. Le malo kazenskih zakonov ima glede tega posebne določbe, tako n. pr. jih ima italijanski kazenski zakonik od 19. oktobra 1930 v čl. 8-III. Druge države so se temu odrekale. Sestavljalci kazenskega zakonika Čehoslovaške Republike so izrekli mnenje, da je definicija z ozirom na mednarodne odnose nemogoča in le malo umestna. Saj je zares težko najti zadovoljivo rešitev, ker gre za politične interese, ki se različno presojajo v posameznih državah.

Izročitev se tudi ne izvršuje:

- a) če je pregon zaradi dotičnega dejanja po zakonih zaprosene države izključno pridržan pravosodju te države;
- b) če zastara kazenski pregon ali izvršitev kazni v trenutku, ko se vloži zahteva za izročitev, in sicer po zakonih zaprosene države v vseh njenih pokrajinah;

c) če je bilo uvedeno kazensko postopanje zaradi istega dejanja zoper dotično osebo v zaproseni državi in tukaj dovršeno s sodbo ali kako drugače, kolikor ni po zakonih te države mogoča obnova postopanja. Izpust ali ustavitev postopanja nikakor ne ovirata izročitve, če sta se opirali samo na to, da je bilo dejanje izvršeno v inozemstvu.

Konvencija naj bi tudi vsebovala določbo, da si bodo države pogodnice na zahtevo izkazovale usluge v kazenskih stvareh.

Usluge obsejajo:

- a) vročitev vseh listin, ki se nanašajo na poslovanje, vstevši sodbe;
- b) zasliševanje obdolžencev, prič in izvedencev, ogled na licu mesta, hišne preiskave, zaplembo in vse ostale preiskovalne ukrepe;

c) pošiljanje listin, sodnih spisov, prepisov teh poslednjih, dokazil kakor tudi vseh predmetov, ki izvirajo iz kazenskega dejanja ali ki spadajo pod konfiskacijo;

č) pošiljanje izpiskov iz kazenskih registrov.

Kazenske sodbe druge države se ne izvršujejo.

III. — Vzemimo, da bo trud Mednarodne Unije odvetnikov imel uspeh in da bodo predlagane konvencije v smislu naših želja sestavljene in podpisane, nam bo morda postavljeno vprašanje, kaj naj se zgodi z dvostranskimi med državami že sklenjenimi konvencijami?

Priporočali bomo sledeče:

Čim pristopijo haaški konvenciji z dne 17. julija 1905 in novim kolektivnim konvencijam, bodo države, ki so med seboj že sklenile dvostranske konvencije glede pravne pomoči, izvršbe sodnih odločb in drugih izvršilnih naslovov, izročitve delinkventov in izkazovanja uslug v kazenskih stvareh, izjavile, da stopijo kolektivne konvencije namesto ustrezajočih določb dvostranskih konvencij z izjemo tistih, ki so v dvostranskih konvencijah ugodnejše za občevarjanje med oblastvi in za interese zasebnih strank.

Čast mi je torej kongresu predlagati, naj izreče željo:

„Kongres se obrača na Zvezo narodov in na vlade vseh držav brez ozira na to, ali so članice te mednarodne institucije ali ne, naj premotrijo potrebo:

1) da se izpopolni kolektivna konvencija, sklenjena v Haagu dne 17. julija 1905, ki za področje mednarodnega zasebnega in civilnega postopka urejuje razmere med Francijo, Nemčijo, Avstro-Ogrsko, Belgijo, Dansko, Španijo, Italijo, Luksemburgom, Norveško, Holandijo, Portugalsko, Romunijo, Rusijo, Švedijo in Švico — s predpisi o zapuščinah, pozakonjenju otrok, varuštvu in skrbstvu, proglašenju za mrtve, priobčevanju listin, stečaju in drugih predmetih, ki jih bodo države pogodbenice smatrale za potrebne;

2) da sklenejo kolektivno konvencijo o izvršbi sodnih odločb in notarskih listin na podlagi načrta, ki je bil izdelan na 5. in 6. konferenci za mednarodno pravo v Haagu l. 1925. in 1928. in ki naj ga izpopolnijo s praktičnimi in modernimi predpisi;

3) da sklenejo kolektivno konvencijo o izročitvi delinkventov in dajanju pravne pomoči sodišč in upravnih oblastev na področju kazenskega prava“.

O B Z O R N I K.

Živojin Perić — sedemdesetletnik.

V teku tega meseca je dovršil sedemdeset let znani srbski in jugoslovanski pravnik, Živojin Perić, profesor na beograjski univerzi. Tej visoki življenjski dobi kot pomembnemu dogodku daje poseben poudarek še, da bo preteklo v komaj petih mesecih štirideset let, odkar se je predal Perić popolnoma svojemu življenjskemu poklicu kot profesor prava in katero odtelej ne predava in ne razlaga samo, ampak mu poskuša odkriti tudi novo vsebino in mu utirati nova pota.

Narodil se je Perić dne 3. januarja 1868. (po starem kalendarju) v Stublinah, dovršil nižjo gimnazijo v Valjevem, višjo v Beogradu ter nato poslušal in končal pravne nauke v Parizu. Vrnivši se leta 1891. v domovino, je služboval nekaj časa v finančnem ministrstvu, nato pri sodiščih v Beogradu in Šabcu ter naposled v ministrstvu pravde. Dne 31. maja 1898. je bil potrjen za profesorja civilnega pravnega postopka in mednarodnega zasebnega prava na Veliki šoli v Beogradu, prešel s te meseca marca 1905. na pravno fakulteto beograjskega vseučilišča, v katero se je velika šola prav takrat pretvorila.

Po teh štiridesetih letih more prof. Perić zreti s ponosom na svoje vsestransko znanstveno delovanje. Ni namreč skoro važnejšega vprašanja, predvsem iz civilnega prava, materialnega in formalnega, ki bi se ga ne bil dotaknil in ga skušal razsvetliti in pokazati zlasti v luči svojega pravnofilozofskega naziranja. Semkaj spadajo številne razprave in članki, ki so zagledali luč sveta v najrazličnejših revijah. Zlasti v tujih časopisih priobčene razprave in njegovo sodelovanje na mednarodnih znanstvenih kongresih, na katerih je predstavljal jugoslovansko pravoznanstvo, so napravile Perićevo ime znano med vsem evropskim pravnštvom in mu ustanovile glas enega izmed najpomembnejših srbskih pravnih znanstvenikov. Tujina mu je izkazala tudi priznanje s častnim doktoratom, ki mu ga je podelila pravna fakulteta v Lyonu.

V svojih najraznovrstnejših delih iz primerjalnega prava stremi prof. Perić po zbližanju posameznih svetjskih pravnih sistemov, kajti ti so po njegovem naziranju v prvi vrsti odločilni, da uresničijo pravne ideje človečanstva, ki jo izražajo krščanstvo, enakost vseh, mir in altruizem. Ta končni cilj po njegovem mnenju ni nedosegljiv, čeprav ga ovirajo velike in na videz nepremostljive zapreke. V objektiv-

nem pogledu so to poedine države same, ki se sklicujejo na lastno suverenstvo in izzivajo velike vojne in izpričujejo s tem državni egoizem. Zato toliko časa, dokler bo človeštvo organizirano na principu suverenih držav, tega cilja ne bo doseglo, toliko časa tudi na zemlji ne bo resnice ne pravice. Toda razvoj k osnovni ideji ni izključen, evolucija v smeri zblizanja posameznih prav je možna zlasti, ker so si velika evropska prava v svojih osnovah vendar enaka in je v tem pogledu vplivalo posplošujoče že rimsko pravo. Ker učinkujejo tudi vedno večji in poglobljeni gospodarski stiki med narodi na zblizanje prava, je mogoče ta razvoj pospešiti z racionalnim delom človeškega duha. Zato materializem narodov kot takih ne bo mogel preprečiti osebne in posebne nezainteresiranosti, ki znači krščansko idejo altruizma. Evolucija pa mora biti izvedena tudi v subjektivnem smislu. Kakor ne sme služiti pravo samo materialističnim ciljem narodov, tako tudi ne sme zadovoljevati zgolj egoistične nagone posameznika, etičnost mora prevevati pravne norme bolj kot doslej. Tudi v tej smeri se more ugotoviti razvoj na boljše. Etičnost upoštevajo novejši zakoni s posebnimi predpisi, zlasti pa s tem, da dajejo posameznim normam pečat socializacije in prisilnosti. Zaradi tega se postavlja v novejši dobi v pravu bolj kot kdaj poprej namesto pravice dolžnost na poudarjeno mesto, skuša se odvzeti posameznim normam njih zgolj materialna vsebina. Z duhom teh idej pa mora biti prežet tudi sodnik, kajti le on jim more pripomoči do zmage. Takšnega sodnika preveva kulturnost, ki je garancija njegove vestnosti.

Iz svojega širokega temelja izhajajoč je prof. Perić posegal v debato tudi o vseh velikih vprašanjih nastajajočega jugoslovanskega prava. Tu je prevzel sčasoma skoro neopaženo idejno vodstvo tiste skupine srbskih pravnikov, ki vidijo v recepciji avstrijskih zakonov s civilnega področja največje zlo, češ da so političnim in pravnim načelom skupne tudi iste idejne osnove. Naziranje, ki mu s stališča javnega prava ne moremo prigovarjati, ki pa za civilnopravno področje vsaj do najnovejše dobe — do komunističnih in narodnosocialističnih sistemov — ne velja. Individualistično rimsko zasebno pravo, ki se je preživelo skozi stoletja najabsolutističnih dob in ki je bilo prav zaradi tega v zadnjem stoletju predmet najhujših napadov, podira nazorno to naziranje.

V nasprotju z manjšimi deli, ki obravnavajo vprašanja iz vseh pravnih strok, so posvečena Perićeva večja dela skoro vsa njegovi glavni. Poleg knjige „O sukobu zakona u medjunarodnom privatnom pravu“ in pa nedovršenega sistema srbskega civilnega pravnega postopka moramo navesti zato nje-

gova dela, ki obravnavajo obče državljansko pravo. Tu stoji predvsem sistem posebnega dela državlanskega prava, ki obravnava stvarno, obligacijsko, rodbinsko in dedno pravo ter je izšel v štirih zvezkih po njegovih predavanjih v letih 1922. in 1923. Posebno pozornost je posvetil poedinim obligacijam. L. 1920. so izšli prav tako po predavanjih trije obširni zvezki o kupni in prodajni pogodbi, l. 1928. pa knjiga „O posebnim ugovorima“. Kot njegovo glavno delo na tem področju pa velja „Za družno pravo po državlanskem zakoniku Kraljevine Srbije“ iz l. 1920., v katerem razlaga pravo srbskih hišnih zadrug. Sam izhajajoč iz ene največjih zadrug, pozna do poslednjih podrobnosti njih ustroj in velja po vsej pravici za njih najboljšega poznavalca, pa tudi pobornika njih teženj. Temu vprašanju je posvetil že l. 1913. delo „Za družno nasledno pravo“, po prevratu pa pripravi še osnutek jugoslovanskega zakona o hišnih zadrugah.

Še večji vpliv kakor s pisanimi deli si je pridobil profesor Perić z živo besedo. Kot univerzitetni predavatelj je učitelj malone vseh srbskih pravnikov, ki gledajo v njem svojega pravega učitelja in prijatelja, kot predavatelj na pravniških sestankih v Beogradu vzdržuje še po študijah kontinuiteto z njimi. Zato se ne smemo čuditi avtoriteti, ki jo uživa v vseh pravniških krogih. Tem se pridružuje ob njegovi sedemdesetletnici s čestitkami tudi slovenska pravniška družina. Želi mu še mnogo plodnih in koristnih let, vošči mu to, ne le glede na plemenitost njegovih idej in na požrtvovalnost in doslednost, s katerima jih zastopa, želi mu to tudi kot članu svojega društva.

Dr. R. Sajovic.

Književna poročila.

Dr. Ehrenzweig A. Albert: *Zur Erneuerung des Schadenersatzrechtes*. Manzsche Verlags- und Universitäts-Buchhandlung 1937, Dunaj. Str. 59. S. 5. 04.

Pisatelj knjige „Die Schuldhaftung im Schadenersatzrecht“, o kateri smo poročali v lanskem „Slov. Pravniku“ str. 93, je izdal novo, krajšo razpravo, v kateri kritikuje določbe odškodninskega prava, kakor jih hoče uzakoniti češkoslovaški načrt odz. Razprava obstoji iz dveh delov, prvi je posvečen podrobni kritiki imenovanega načrta, drugi pa prinaša osnutek odškodninskega prava, kakor ga predlaga avtor sam. V uvodu k temu nasprotnemu osnutku pravi sicer pisatelj, da mora biti odškodninsko pravo obvarovano vsake kazenske primesi, kakor nam je sporočena iz rimskega prava, da je čisto odškodninsko pravo ono, ki izravna zgolj povzročeno škodo in da mora biti temelj tega prava zato jamčenje za uspevek. Razžaljenemu je treba dati odškodnino in sicer ne glede nato, ali je bila žalitev prizadeta po krivdi

ali brez take. Vendar se pisec novemu zakoniku ne upa priporočiti tako radikalno novost, ki bi značila vprav nasprotje dosedanjim kodifikacijam, zato predlaga za bodoče, to je za prehodno dobo, še vedno dvojno podlag odškodninske obveznosti, to je krivdo in povzročitev škode brez krivde, obe pa morata biti izraženi že v zakoniku.

Na tej podlagi gradi pisec in pravi v § 1 svojega nasprotnega osnutka, da sme zahtevati vsak povračilo škode, ki mu jo je prizadel drugi po krivdi, v § 2 pojasni, kdo krivdo dela, v § 3 govori o obsegu škode, v § 4 zenačuje opustitev z dejanjem. Krivdo zmanjšujejo ali izključujejo: več storilcev (§ 5), lastna poškodovančeva krivda (§ 6), izvrševanje prava (§ 7) in stiska (§ 8). Jamči pa tudi, kdor se je spravil v stanje, ki izključuje sicer krivdo, pa je povzročil škodo, ali kdor se je vmešal v tuje posle (§ 9). Po § 10 sme biti vsak, najsi je povzročil škodo brez krivde, pritegnjen, da jo celoma ali deloma poravna. Pri tem je preudariti, komu je prej prisoditi, da bo škodo trpel, tudi je upoštevati pri tem imovinske razmere poškodovalca in poškodovanca. Po § 11 jamči vsak, kdor je zavezan po zakonu ali pogodbi k dajatvi in se poslužuje pri izpolnitvi druge osebe, za krivdo, povzročeno po tej osebi, kakor za svojo.

Novi sistem je torej kratek, splošne narave brez vsake kazuistike. Vendar najbrže ta konciznost ne bo vselej zadostovala, ker pojem škode ni vprav z ničemer opredeljen. Pisatelj sicer pravi, da je to nemogoče in odveč, vendar je pojem treba omejiti, ga doumeti pravno in s tem napraviti za pravnega. To je potrebno tembolj danes, ko vsak dan vidimo, kaj se zahteva vse kot odškodnina, ko govorimo lahko naravnost o odškodninski psihozi. Kar se tiče podrobnosti, navajamo, da postavlja pisec pravilo, da ravna krivdno tudi, kdor dela naklepno zoper zapoved ali prepoved (§ 2). Zraven pojasnjuje, da so zapovedi tudi pogodbe in da je odgovoren za škodo, kdor neke pogodbe ne izpolni samo zato, da bi njegov sopogodnik ne mogel izpolniti svoje obveznosti nasproti tretji osebi. Kakor ni lahko, priznati oškodovanje kot absolutno učinkujoče izven zakonite zapovedi ali prepovedi, je pa prav težko, spraviti pod pojem zapovedi tudi pogodbene obveznosti, ki se tretjih oseb prav nič ne ali samo posredno tičejo in to zlasti takrat, ako delujoči pogodbe ni kršil, če je ni izpolnil do takrat, ko je moral sopogodnik izpolniti svojo obvezo. Pomislek je tem tehtnejši, ker iz § 7 ne izhaja, ali je podano jamstvo tudi takrat, kadar izvršuje kdo svojo pravico nasproti sopogodniku samo zato, da bi oškodoval sopogodnika, pa trpi sedaj neposredno tudi tretja oseba škodo, ki ji je obvezan oškodovani sopogodnik. Kadar se govori o lastni krivdi poškodovančevi, bi bilo treba odrediti, ali pomenja izzivanje (n. pr. pri vaških pretepih) tudi tekmujočo krivdo. Kar se tiče odgovornosti za uspevek, bi bila primernejša določba, da jamči kakor za krivdo tudi tisti, ki je vzpostavil stanje, iz katerega je nastala komu škoda, seveda s primernim upoštevanjem, kakor navaja pisec v § 10. Odgovornost za tretje osebe bi bilo razširiti na vse izpolnitvene pomočnike, katerih se kdo poslužuje sploh pri svojih opravilih in ne samo takrat, kadar vrši nekaj, k čemur je po zakonu ali pogodbi obvezan.

Poenostavitev, ki jo priporoča pisec, gre torej vendarle predaleč, četudi se je temeljna ureditev, postaviti odškodninsko pravo na obe podlagi, prav lepo posrečila. Sodniška preudarnost in primernost ne bosta vselej kos vsem težkočam in ne bosta mogli preprečiti preveč različne uporabe zakona. Četudi se predlagajo drugod še krajši osnutki (Feith: „Haftung ohne Verschulden im commendamen Recht“) za bodočo kodifikacijo glede odškodninskega prava (samo 4 paragrafi) vendar to

izraženega očitka ne prevrže. Pač pa je piščeva pripomba, da je treba postaviti vsaj ogrodje ali sistem odškodninskega prava na novo podlago, utemeljena in je sistem, kakor ga predlaga, pravičen, logičen in zbog tega tudi najenostavnejši.

Dr. Rudolf Sajovic.

Recueil international de jurisprudence du travail 1935—36. Mednarodni urad dela, Ženeva, 1937.

Mednarodni urad dela objavlja med svojimi publikacijami tudi zbirko odločb iz delovnega sodstva. Ta zbirka izhaja od leta 1926 in je namenjena za dopolnilo zbirki zakonov, v kateri izdaja urad delovno-pravne viře skoro vseh držav. Najnovejša, enajsta zbirka odločb (iz let 1935/36) objavlja kot uvod (XIX—LII) izza orisa značilnih osnov delovnega prava posameznih držav kratek, a izvrsten pregled sodnih in posredovalnih ustanov, ki jim je poverjeno reševanje delovnih sporov, in sicer v Nemčiji, Angliji, USA, Franciji in Italiji; na te države se zbirka omejuje. Nato sledijo odločbe, razvrščene po posameznih državah in razporejene v sledeče skupine: mednarodno delovno pravo, osnovna načela delovnega prava, stanovska organizacija, službena pogodba, socialna zaščita in zavarovanje.

Dasi je zbirka obsežna, se mora vendar omejiti na najbolj značilne in pomembne odločbe. Vendar kažejo tudi objavljene odločbe dovolj jasno smer, ki se po njej razvija delovno sodstvo v posameznih državah, posebno ob pravnih vprašanjih, ki jih ustvarjajo nova socialna in gospodarska gibanja. Tako pričajo objavljene nemške odločbe o naporih sodstva, da bi v konkretnih primerih ob še veljavnem starejšem delovnem pravu dalo zadosten poudarek novim socialnim, političnim in pravnim zamislim nemškega nacionalizma. V tem oziru zanimiva odločba obravnava nelojalno konkurenco v zvezi z načelom, da presega skupna korist korist posameznikovo, dalje odločba, ki se bavi z uveljavljanjem načela o enotnosti obrata. Prav tako obravnavajo novo snov odločbe o pravni naravi obratnega reda, tarifnega reda (tudi v zvezi z određenjem tarifni mezdi), o zaščiti članov zaupnega sveta (zaupnikov) i. t. d. Med odločbami iz skupine o posamezni službeni pogodbi je tudi za nas zanimiva odločba o „odpovedi iz previdnosti“. Svojevrstno vprašanje obravnava odločba, ki rešuje vprašanje vpliva sterilizacije trgovske nameščenke na njeno službeno razmerje. Zanimive so še odločbe o izvršbi na zaslužek ter o prekočasnem delu, iz skupine o socialnem zavarovanju pa tudi teoretično pomembna odločba, ki rešuje vprašanje, kaj je glavni, kaj pomožni in kaj postranski obrat.

Angleško sodstvo kaže mnogo bolj ustaljeno lice. Številna, navadno splošna vprašanja iz zasebnega delovnega prava še rešuje na podlagi dokaj starih pravnih virov; vendar ta okolnost ne oteža angleškemu sodstvu, da dokaže istočasno svoje popolno razumevanje za najmodernejše ukrepe novega gospodarskega in socialnega reda. To nasprotje med staro, v angleških zakonih zagotovljeno svobodo in med novimi zakoni, na pr. o načrtnem gospodarstvu, recimo v poljedelstvu (zakon o prodaji kmetijskih pridelkov iz leta 1951), daje sodstvu mnogo prilike za to, da pokaže svojo sposobnost. Številne odločbe se bavijo z vprašanjem odgovornosti službodavca za nezgode v službi, s stavko s civilnopravnega in kazenskopravnega vidika, z izporom, z minimalnimi mezdami poljedelskih delavcev (v zvezi z njimi rešuje šodišče vprašanje zastaranja na podlagi zakona iz leta 1623). O nekem primeru uporabe truck-prepovedi po zakonu iz leta 1831 je sodil celo dom lordov. Nadaljne odločbe se bavijo z dopustom, prekočasnim delom, nato pa z brezposelnim in starostnim zavarovanjem.

Sodstvo Združenih držav ameriških rešuje predvsem vprašanje zakonitosti novih zakonov, v zvezi z njimi tudi z načelnimi odločbami o veljavnosti dosedanjih liberalističnih načel nasproti novim Rooseveltovim ukrepom, posebno o sindikalni svobodi, o kolektivnih pogodbah, stavki in izporu. Francosko sodstvo obsega šele Lavalove dekrete iz leta 1935, izven tega so posebno številne odločbe, ki se tičejo sindikalnega prava, kolektivnih pogodb, štrajka (tudi javnih uradnikov) in zavarovanja. Med temi so značilne odločbe, ki rešujejo vpliv gospodarske krize (brezposelnost, skrčeno delo) za socialno zavarovanje. Iz italijanskega sodstva prinaša zbirka posebno številne, dasi ne ustaljene odločbe o pravni naravi kolektivnih pogodb, dalje o prestopkih zoper delovni red, delovnem času, dopustih, končno še iz področja zaščite in zavarovanja.

Zbirka obsega bogato gradivo odločb, večjidel z razlogi. Študij olajšujejo posebno skrbni podatki o pravni podlagi, pozivi na podobne primere v prejšnjih letnikih in na izdaje dotičnih pravnih virov, ki jih je prav tako oskrbel urad. Kakor vse publikacije Mednarodnega urada dela dokazuje tudi ta zbirka vso pomembnost, vsestranost in zanesljivost njegovega znanstvenega dela.

S. B.

Dr. Radovanović Mih. S.: Mala antanta i Poljska. Političko-etnička rasmatranja. Beograd 1937. str. 309 + 39.

Kot razlog, da lahko obravnava v „politično-etniških razglabljanjih“ poleg držav Male antante tudi Poljsko, navaja pisec na str. 3. to-le: „Med sosednimi državami je Mali antanti politično (!) najbližja in etniški jako sorodna Poljska, s katero imata skupne meje Čehoslovaška in Rumunija. Države Male antante in Poljska tvorijo enoten blok držav od Baltskega morja na severu do Črnega in Jadranskega morja na jugu in predstavljajo najvažnejšo politično (!) zvezo (zajednicu) držav v Srednji in Jugovzhodni Evropi“.

Knjiga ima krajši uvod in 8 poglavij. V uvodu je avtor razložil, kako in zakaj je nastala Mala antanta, označil meddržavni položaj in značaj Male antante in Poljske ter navedel površino in število prebivalstva v Jugoslaviji, Čehoslovaški, Romuniji in Poljski.

V prvem poglavju obravnava prirastek prebivalstva v Jugoslaviji, Romuniji, Čehoslovaški, Poljski, Nemčiji in Italiji, v drugem narodne manjšine in vprašanje političnih meja v Srednji Evropi, v tretjem narodne manjšine v Jugoslaviji. Četrto poglavje se peča s podelitvijo prebivalstva v posameznih banovinah Jugoslavije. Dravska banovina izkazuje (po štetju iz l. 1921.): 992.120 Jugoslovancev, 2.941 Čehoslovakov, 1.650 Rusov, 35 Ukrajincev, 538 Poljakov, 41.514 Nemcev, 14.429 Madjarov, 701 Italijana in 1.211 ostalih narodnosti.

Peto poglavje, ki ima naslov „prebivalstvo Romunije in njene narodne manjšine“, obravnava: etniško in lingvistično odpornost romunskega naroda, etniško sestavo prebivalstva, podelitev narodnih manjšin, etnografske cone in narodne manjšine. V šestem se pretresajo etnografska vprašanja Vlaške in Moldavske, Banata, romunske Panonije in Transilvanije, Bukovine, Besarabije in Dobruđe.

Sedmo poglavje z naslovom „prebivalstvo Čehoslovaške in njene narodne manjšine“ vsebuje: etniško sestavo in prirodni prirastek prebivalstva, etniško sestavo in emigracijo, današnjo etniško sestavo prebivalstva, raznarodovanje v preteklosti, nemško kolonizacijo in germanizacijo v 17. in 18. stol., narodni in kulturni preporod, narodno in etniško regeneracijo, nacionalizacijo čeških mest, vpliv emigracije na nacionalizacijo ter Slovaško in njeno prebivalstvo.

Zadnje poglavje, ki je najboljše, je posvečeno Poljski in obravnava: germanizacijo Polabskih Slovanov, Lužiške Srbe, razvoj Polj-

ske in etniški boj med Poljaki in Nemci, germanizacijo zapadnih poljskih pokrajin pred delitvijo Poljske, delitev Poljske, germanizacijo zapadnih pokrajin po delitvi, migracije poljskega prebivalstva in germanizacijo poljskih pokrajin, posledice nemške etniške ekspanzije v zapadnih poljskih pokrajinah, Vzhodno Prusijo in mazurske Poljake, Gornjo Šlezijo in šlezijski plebiscit, Poljsko in Tešinsko vojvodino, etniško mejo med Poljaki in Nemci, etniško ekspanzijo Nemcev, etniški boj med Nemci in Slovani v bližnji bodočnosti, etniške odnose med Poljaki in Rusi, etniške odnose med Poljaki in Avstrijci, narodne manjšine na Poljskem, položaj Malorusov v današnji Poljski.

Že iz tega golega naštevanja se vidi, kako obsežno in deloma krhko snov je obdelal avtor. In poudariti je treba, da jo je obdelal vestno in jako temeljito s pomočjo statistike, zgodovine in sociologije. Zlasti statistično gradivo je izredno bogato in ima knjiga čez 100 statističnih tabel. Pri tem seveda ni nujno, da bi moral vsakdo podpisati vse, zlasti politične zaključke in prognoze avtorjeve; marsikak zaključek in zlasti prognoza je pač nujno bolj ali manj subjektivna. Če pristavim še, da je pridani seznam literature, ki obsega celih 35 strani, mislim, da sem vsaj naznačil bogato vsebino knjige.

Dr. Joso Jurkovič.

Šahmatov M. V.: Kompetencija izpolnitelnoj vlasti v Moskovskoj Rusi. Čast I. Vnutrennjaja ohrana gosudarstva. Praha, 1936.

Med ruskimi znanstveniki-emigranti je precej zgodovinarjev. To je popolnoma umljivo. Sovjetska oblast je zahtevala od zgodovinarjev kakor tudi od drugih znanstvenikov, ki se bavijo s socialnimi vedami, da bi namesto svobodnih raziskavanj po načelu quid est inquirendum le po načelu quid est demonstrandum potrjevali in propagirali dogmo zgodovinskega materializma. Zato so oni zgodovinarji, ki se niso mogli oz. hoteli vdati temu, ušli preganjaju s tem, da so emigrirali, ali pa so bili prognani od boljševikov. Tako je bil med drugimi pregnan moskovski profesor Kiesewetter. Tisti zgodovinarji pa, ki so ostali vkljub vsemu v Sovjetski Rusiji, so izpostavljeni preganjanju, kakor na pr. petrograjski profesor Platonov, ki je bil interniran in umrl v veliki bedi. Ali pa so prodali svoje dobro ime za možnost živeti in delati. Toda tudi njim preti zmerom nevarnost, da jih zadenejo represalije kot „trockiste“ ali „kontrarevolucionarne pse“. Našli so se pa tudi zgodovinarji, ki so pokazali brezmejni cinizem v svojem prilizovanju tretji internacionali. Tako je na pr. marksistični profesor M. Pokrovski izjavil celo, da „je izraz ruska zgodovina kontrarevolucionaren izraz, istega kova kakor ruska trobojnica“.

Ruski zgodovinarji, ki so odšli v emigracijo, nadaljujejo v tujini svoje znanstveno delo. Eno izmed središč njihovega dela je Praga, ker so v nekaterih njenih knjižnicah (Slovanská knihovna ministerstva zahraničních věcí, Ruský zahr. historický archiv) v velikih množinah zbrana Rossica. Nadaljnjo obdelavo ruske pravne zgodovine pa je pospeševala l. 1922 v Pragi ustanovljena ruska pravna fakulteta. Na tej fakulteti so predavali zgodovinarji prof. Kiesewetter, Georgij Vernadski, ki je sedaj zasedel stolico na eni ameriški univerzi, in mladi učnjak prof. Mstislav Šahmatov, nečak znanega ruskega lingvista Alekseja Šahmatova.

Prof. M. Šahmatov je dovršil svoj študij, ki ga je pričel pred revolucijo na petrograjski univerzi, že v emigraciji, in sicer pod vodstvom pokojnih profesorjev Taranovskega in Kadleca. Njegova prva monografija je izšla, žal, le v litografirani obliki in ima naslov: „Poskusi zgodovine staroruskih idej“ (1927). To obsežno delo podaja nekoliko

idealizirano sliko političnih idej ruskih letopiscev. V njihovih naziranjih naglaša pisec posebno dva vodilna motiva: načelo „sabornosti“, t. j. koordinacije namesto izolacije in subordinacije, in načelo „enosebne oblasti“. Zelo interesantna je tudi karakterizacija staroruskega nauka o „ljudovladstvu“ in o omejitvi vrhovne oblasti v okviru one „ljudske države“, katere pravna struktura je bila mojstrski obdelana v kapitalnem delu petrograjskega profesorja Sergejeviča „Vječe i knjazj“ (Narodni zbor in knez). Monografija prof. Šahmatova priča o njegovem zelo temeljitem znanju ruskih letopisov ter v marsikaterem oziru bistveno izpopolnjuje razprave prof. Djakonova in Valjdenberga. Sociološko orijentirani kritiki pa bi utegnili očitati prof. Šahmatovu, da je proučaval staroruske politične teorije brez zveze z vsem življenjem takratne družbe, namreč deloma imanentno, deloma pa kot predhodnice moskovske politične ideologije XVI. in XVII. stol. Podrobno oceno tega spisa je objavil prof. Taranovski v časopisu „Slavija“ (VII. 1928, 3).

V nizu drugih spisov raziskuje prof. Šahmatov vpliv Platona na starorusko književnost, zasleduje slovansko idejo pri starih ruskih „knjiznikih“ ter proučuje njihove odnose do Tatarov.

Češki „Sborník věd právních a státních“ je priobčil dve njegovi razpravi, in sicer: „Nauk staroruskih letopisov o pravu in pravici“ (XXVII) in „Politična ideologija Josipa Volokolamskega“ (XXVIII), pravoslavnega klerikala, ki je živel v XVI. stoletju in je združeval monarhomahstvo s pojmovanjem namena cerkve kot socialne službe.

L. 1932. je Slovanski institut omogočil potovanje prof. Šahmatova v Latvijo in Estonijo za nabiranje novega arhivnega gradiva za rusko zgodovino. Njegovo potovanje je bilo zelo uspešno. Med gradivom, ki se ga je prof. Šahmatovu posrečilo najti, je posebno zanimiva prošnja („čelobitnaja“), ki je bila vložena l. 1648 carju Aleksjeju Mihajloviču. Ta dokument, ki je deloma sličen angleškemu Bill of rights, deloma pa francoskim cahiers de doléance, je bil objavljen v Věstniku Královské České společnosti nauk (tř. I, Roč. 1933).

V zadnjem času raziskuje prof. Šahmatov ideologijo in pravni ustroj Moskovske države XVI. in XVII. stol. L. 1930 je Ruski znanstveni institut v Beogradu objavil njegovo razpravo o kronanju moskovskih vladarjev. To delo je koristno dopolnilo raziskavanj zapadnih zgodovinarjev o „corona regni“ u „sacre du roy“.

Od l. 1935. naprej izdaja rusko „Znanstveno-raziskovalno udruženje“ v Pragi v posameznih zvezkih veliko delo prof. Šahmatova o izvrševalni oblasti v moskovski državi. Izšla sta dva zvezka. Prvi ima naslov „Izvrševalna oblast v Moskovski Rusiji“. Ta spis bistveno izpolnjuje prejšnja raziskavanja o ruskem javnem pravu pred Petrom Velikim. Večina teh raziskavanj se je namreč omejevala na proučevanje višjih oblastev, in sicer carske oblasti, „bojarske dume“, t. j. vrhovnega sveta, „zemskih (deželnih) saborov“, analognih francoskim „états généraux“, in „prikazev“, ki so bili predhodniki poznejših ministrstev. Prof. Šahmatov pa se v nasprotju s tem zanima za ustroj in kompetenco nižjih podrejenih izvrševalnih organov. Proučil je njih evolucijo; pričel je s starejšo knežjo dobo in preko fevdalne dobe prehaja na stanovsko monarhijo, ki je nastala v XV. stol. in se je v XVIII. stol. pretvorila v absolutno monarhijo s centraliziranim birokratičnim aparatom. Središče raziskavanja tvorijo „pristavi“ — institucija, ki je obstojala tudi pri drugih Slovanih, na pr. pri Južnih Slovanih (Marko Kostrenčič, Fides publica u pravnoj istoriji Srba i Hrvata do kraja XV veka, Beograd, 1930 i Teodor Taranovski, Istorija srpskog prava u nemanjičkoj državi, III—IV, Beograd, 1935, 172 sq.). V zapadni Evropi mu je odgovarjala in-

stitucija „komisariatov“, ki jo omenja Carl Schmitt v svojem spisu „Die Diktatur“ (1929).

L. 1936. je izšel drugi zvezek dela prof. Šahmatova. Tu prehaja pisec od ustroja moskovskih izvrševalnih organov na njihovo kompetenco. Pri tem karakterizira funkcijo pristavov kot obrambo: države, družbe in osebe. Obrambo države in njenih interesov so pristavi vršili po načelih one solidarne odgovornosti prebivalstva pred javno oblastjo, na kateri je bil, po mnenju B. Čičerina, iz fiskalnih razlogov umetno zgrajen kolektivismem kmetijskega „mira“ (občine). Vojaški značaj Moskovske države je vtisnil svoj pečat tudi značaju poslovanja pristavov. Vendar je tudi v tej dobi oseba uživala neke garancije, ki so jo ščitile pred zlorabami izvrševalne oblasti. Pisec razlaga te garancije v posebni prilogi na koncu svojega spisa.

Kot vsa druga avtorjeva dela prof. Šahmatova, je tudi ta spis bogato dokumentiran. Nekatere avtorjeve konstruktivne formule niso srečno postavljene. To pa ne zmanjšuje celotne vrednosti spisa. Knjigi je dodan francoski resume. Pričakujemo še nadaljnih temeljitih raziskavanj prof. Šahmatova.

E. Spektorski.

Dr. Raschhofer Herrmann: Die tschechoslowakischen Denkschriften für die Friedenskonferenz von Paris 1919/1920. Carl Heymanns Verlag, Berlin, 1937. Str. 331. M. 15.

V zbirki „Beiträge zum ausländischen öffentlichen Recht und Völkerrecht“ je izdal dr. Raschhofer v naslovu omenjeno zbirko češkoslovaških spomenic, predloženih mirovni konferenci v Parizu, s katerimi so dokazovali Čehoslovaki utemeljeno in upravičeno zahtevo po svobodni in samostojni državi. Vseh spomenic brez dodatkov je deset in obravnavajo naslednja vprašanja: I. Čehoslovaki; splošni položaj Slovanov, Slovani in Germani, značaj slovanskih ras, Čehoslovaki in ostali Slovani v srednjem veku, napredek Čehoslovakov v 19. stoletju, posebno poslanstvo Čehoslovakov v zgodovini in ideja slovanske vzajemnosti; II. Teritorialne zahteve in problemi; Češka, Moravska in Šlezija, poprava mej teh dežel, Slovaška, Ukrajinci v Ogrski, sosodstvo Čehoslovakov in Jugoslovancev, internacionalizacija prometnih sredstev, Lužiški Srbi in Čehoslovaki na Dunaju. III. Problem Nemcev na Češkem; statistika, gospodarski in strateški razlogi, politični razlogi; Nemci so na Češkem samo kolonisti, usoda Nemcev v Češkoslovaški, naziranja Nemcev o Češkoslovaški. IV. Problem Tešinske Šlezije in češkoslovaška teza. V. Slovaška; Zgodovina in trpljenje Slovakov pod Madžari, madžarske statistike, meje. VI. Problem Ukrajincev v Ogrski, statistika, narodna, politična in socialna razmerja, rešitev problema. VII. Lužiški Srbi; njih zgodovina in boj z Nemštvom, statistika in politične zahteve. VIII. Češka Gornja Šlezija (Ratibor). IX. Ozemlje Glatza. X. Problem poprave češkoslovaških mej nasproti Avstriji, Pruski Šleziji, Saški in Bavarski. XI. Češkoslovaška republika in njena pravica na vojno odškodnino, izvirajoča iz teze, da Čehoslovaki niso prenehali nikdar biti država, in popisujoča, kako se je Avstro-Ogrska skozi stoletja maščevala nad Čehoslovaki, ti pa so sodelovali med vojno z antanto, vsled česar imajo pravico, da si popravijo finance z odškodnino. Spomenicam je priloženih v utemeljitev vseh teritorialnih zahtev še 24 narisov.

Izdajatelj pravi, da priobčuje verno besedilo vseh spomenic v francoskem izvirniku in nemškem prevodu. V krajšem predgovoru opozarja na važnost teh spomenic osobito glede na poudarjanje narodnostnega in zgodovinskega načela in poskusa, utemeljiti ustanovitev države

iz političnih in zgodovinsko-filozofskih razlogov. Kritike se vzdržuje, dasi skoro neprikrito zametuje češko državno pravo in mu je zbog tega ustanovitev češkoslovaške države zgolj plod razumskega preudarjanja. Če pa upoštevamo množico gradiva, zbranega v teh spomenicah, in priznavamo le nekaj od tega, moramo pritrditi, da je imelo razumsko premišljanje vendarle tudi precej historične podlage. Dr. R. Sajovic.

Dr. Ehrenzweig Arnim: System des österreichischen allgemeinen Privatrechtes. IV/2: Familien- und Erbrecht, bearbeitet von Dr. Adolf Ehrenzweig. 7. izdaja. Dunaj, Manz, 1937. Str. 645. S. 27.50.

Dve leti po Ehrenzweigovi smrti je izdal njegov sin v novi izdaji zadnji del znanega sistema, rodbinsko in dedno pravo. Vrline tega sistema so splošno znane, življensko moč pa črpa iz temeljnih korenin, katerih početki segajo nedvomno še v dobo pred petdesetimi leti, ko je izšla prva izdaja dela, ki je bila začetek vseh naslednjih. V zadnjih desetih letih izišli veliki Klangov komentar potrebe po sistemu ni odpravil. V tem ne tiči samo dokaz o veliki prednosti, ki jo ima sistem pred komentarjem, marveč vprav v vrlinah dela samega. Zato je prav, da je popolnil sin očetovo delo, ki je v letih postalo v nekaterih poglavjih potrebno korenitega pregleda in spremembe. Kolikor ne gre za take dopolnitve, zlasti v ženitnem pravu, je pustil prireditelj delo nespremenjeno, dodal pa povsod podatke iz novejšega pravoznanstva in pravosodstva. Pri tem se je izmed zunanjih prav oziral največ na češkoslovaško. Ni dvoma, da bo imela tudi nova izdaja isti uspeh in vpliv kakor poprejšnje. Dr. R. Sajovic.

Dr. Bajič Stojan: O potrebi kodifikacije delovnega prava. Posebni odtis iz Spomenice za pravniški kongres v Novem Sadu, Str. 9.

Djisalović R. V.: Produženje važnosti starog budžeta ukazom. Odobrenje krivičnog progona sudijske. Ponatis po Policiji. Novi Sad. 1937. Str. 27.

Goslar Branko: Ali naj se povišajo kazni v kazenskem zakoniku za določena kazniva dejanja in ali naj se zniža razlika med najvišjo in najnižjo kaznijo? Posebni odtis iz Spomenice za pravniški kongres v Novem Sadu. Beograd. 1937. Str. 13.

Jovanović Stojan: O uposlenju diplomiranih pravnika. Posebni odtis iz Spomenice za pravniški kongres v Novem Sadu. Beograd. 1937. Str. 9.

Dr. Kukman Vladimir: Bericht über die jugoslawische Gesetzgebung (Jahr 1936). Posebni odtis iz Legislazione Internazionale. Vol. V. Rim. 1937. Str. 505—525.

Dr. Matijević - dr. Čulinović: Komentar zakona o izvršenju i obezbedjenju. Druga knjiga. 1., 2. i 3. sveske. Uip. čl. 1—4. Beograd. 1937 in 1938. Štamparija Svetlost. Str. 256.

Dr. Politeo Ivo: O potrebi kodifikacije radnog prava. Posebni odtis iz Spomenice osmog kongresa pravnika Jugoslavije u Novom Sadu. Beograd. 1937. Str. 9.

Staub's Kommentar zum Allgemeinen Deutschen Handelsgesetzbuch. Ausgabe für Österreich. II. Band. 14. Lieferung, čl. 370—386. Manz, Dunaj. 1937. Str. 833—896.

Dr. Urbanc Anton: Katere zakonodavne mere se morejo priporočati, da se obdrži nedeljivost kmetskega posestva? Posebni odtis iz Spomenice za pravniški kongres v Novem Sadu. Beograd. 1937. Str. 14.

Članki in razprave v pravniških časopisih. Arhiv LII, 5: Solovjev A.: Bogiščeva univerzitetna predavanja, Lazarević A.: Uticaj otudjenja spornog predmeta na aktivnu i pasivnu legitimaciju u parničnom i izvršnom postupku. Kulaš J.: Zaštitni nadzor. Stjepanović N.: Tužba Glavne kontrole kod Državnog saveta. Arandjelović Dr.: Propisi Čehoslovačkog projekta Gradjanskog zakonika o naknadi štete. Novaković M.: Belgisko-holandski spor oko kanala u vezi sa rekom Masom. — **Arhiv LII, 6:** Spektorski E.: Heinrich Rikert. Kostić L.: Kazuistika u pitanju porodičnih penzija državnih službenika. Djordjević J.: Glavne ideje političke filozofije u Francuskoj. Blagojević B.: Pravni položaj lica bez državljanstva. Bartoš M.: Pojava novih imenovanih ugovora kroz administrativne zakone. — **Branič 11:** Čelebonović J.: O granicama sudske tumačenja u vezi sa primenom § 314 G. z. Knežević D.: O zastarelosti tužbe pravozastupnika za neplaćeni honorar i o naknadi štete za duševni bol nanet povredom tela. Milojković B. Predlog o proširenju ciljeva i sredstava Penzionog fonda Advokatskih komora u Beogradu, Skoplju i Podgorici. Koštunica J.: Utvrđivanje i veštačenje štete kod osiguranja od strane osiguravajućih društava. Vesić D.: O prijemu podnesaka i zaključivanju delovodnog protokola, intabulacija posle redovnog radnog vremena suda. — **Branič 11:** Peroux F.: Demokracija i Ravnoteže. Arandjelović Dr.: O tumačenju § 314 gradj. z. Natonović M.: Smrtna kazna. Koštunica J.: Utvrđivanje i veštačenje veličine štete kod osiguranja od strane osiguravajućih društava. Amar L.: Jedan opasan presedan na štetu lične slobode koja je ujedinjena čl. 5 Ustava. Petrović B.: Krivična dela osudjenika i krivična odgovornost krivaca saučesnika u ovima, prema Krivičnom zakoniku Kraljevine Jugoslavije. — **Mjesečnik 11, 12:** Špehar M.: Pravni pojam broda, Bayer Vl.: Pojam političkoga djela u francuskom kaznenom pravu i kriterij motiva. Krmpotić J.: Nesposobnost oporučnih svjedoka. Muha M.: Značenje § 440 o. g. z. Kuntarić A.: Naknada materijalne štete. Klarić F.: Subjekti potpunog priziva. Košutić M.: Posjed i priraštaj. Krbek I.: Pravno fundiranje sudske kontrole nad naredbom. Kulaš J.: Odmjeravanje kazne. — **Policija 21, 22:** Budisavljević R.: Produženje važnosti budžeta ukazom. Kecojević S.: Odnos između § 375a starog krivičnog zakona odnosno § 157 projekta zakona o istupima i § 383 novog kriv. zak. Stanić D.: Krivično delo krivokletstva i izvršioći toga dela. Gudac E.: Organizacija naše vrhovne policijske uprave. Oćokoljić N.: Novi zakon o privrednim zadrugama. Lazarević M.: Pravni položaj stranaca u Turskoj. — **Policija 23, 24:** Petrović B.: Opšti principi vojnog krivičnog zakonika od 1930 god. Kecojević S.: Odnos između § 375a st. kriv. zak., odnosno § 157 projekta zakona o istupima i §§ 548—554 gr. p. Džisalović R.: Odobrenje za krivični progon sudije zbog službenog delikta. Devedžerski Z.: Takse u gradjanskim sporovima pred opštinskim i mesnim sudovima s pogledom i na ostale opštinske takse prema sadašnjim propisima. Ristić B.: O sprovođenju amanetne (novčane) pošte i merama za njenu bezbednost. Bulelj Jarocki S.: Kriminalitet XX veka, borba sa njim i kriminalna statistika. — **Pravna Misao 9, 10:** Mirkin Gezević B.: Metoda uporedne ustavne istorije. Konstantinović N.: Socijalna politika i ekonomske nauke. Dukanac Lj.: Problem sirovina. Puljo Dj.: Poljoprivredne komore. — **Pravosudje 11:** Šapčanin S.: Nekolike primetbe na Predosnovu Gradjanskog zakonika za Kraljevinu Jugoslaviju. Pinterović M.: Kako utiče zemljoradničko svojstvo jednog od više akceptanata na obaveze ostalih dužnika iz te mjenice. Radović N.: Šta se podrazumeva pod pojam zakupnine iz Tar. br. 14 nap. 4 Zak. o taks. Branković S.: Pravno poučavanje stranaka kod sreskih sudova. An-

delković N.: O potrebi tumača za slučaj da stranka ili svedok na gl. raspravi ne znaju službeni jezik. Petrović B.: Krivična odgovornost pravnih (moralnih) lica. Kecojević S.: Kada po sudskom krivičnom postopku nastupa funkcija sudije pojedinca okružnog suda? Popović Dj.: O pravnoj kvalifikaciji kriv. dela. Milović A.: Izricanje uslovne osude u odsustvu osudjenika. — **Pravosudje 12:** Živanović T.: Objektivna i subjektivna redakcija. Klarić F.: Subjekti potpunog priziva protiv presuda sreskih sudova. Petrović B.: Krivična odgovornost pravnih lica. Šapčanin S.: Nekolike primetbe na Predosnovu Gradj. zak. Jeremić S.: Potreba autentičnog tumačenja o sudskoj nadležnosti kod primene Ur. o likv. zemlj. dugova. Todorović P.: Glavni zadružni savez s obzirom na Zak. o priv. zadrugama. Solovjev M.: Obnova postupka po § 508 Grpp. Jovanović S.: O uposlenju diplomiranih pravnika. Lalević R.: U očii stupanja na snagu Zak. o izvršenju i obezbedjenju.

Razne vesti.

Proslava petnajstletnice urejevanja „Slovenskega Pravnika“ po dr. Sajovicu. Spomladi leta 1937. je minulo 15 let, odkar je dr. Majaron predal uredništvo „Slovenskega Pravnika“ iz svojih izkušenih rok današnjemu uredniku, takratnemu društvenemu tajniku in okrajnemu sodniku dr. Rudolfu Sajovicu, sedaj univerzitetnemu profesorju in letošnjemu dekanu juridične fakultete naše univerze. Med mnogimi razlogi, iz katerih se je društvo „Pravnik“ odločilo, da na primeren način proslavi ta dogodek, je najvažnejši ta, da je društveno delovanje v pretežni večini posvečeno izdajanju glasila, ki naj na znotraj širi in poglobi pravoznanstvo med nami samimi, zunanjemu svetu pa predstavlja stanje iste naše pravniške kulture in praktičnih ter teoretičnih prizadevanj naših pravnikov. Nosilec te pravniške kulture je naš pravniški stan, ki zavzema odlično in zelo odgovorno mesto v našem narodnem življenju. Z ozirom na to ozko povezanost med „Slovenskim Pravnikom“ in vsem našim pravniškim življenjem društvo „Pravnik“ petnajstletnice urejevanja „Slovenskega Pravnika“ ni smatralo za slučajen dogodek, marveč kot manifestacijo zvestobe in udanosti vseh pravnikov do smotrov, za katerimi stremijo.

V proslavo tega dogodka je društvo priredilo 18. decembra 1937. svečan večer v ljubljanski unionski dvorani, ki se ga je udeležilo nad 50 gostov. Večera so se udeležili najodličnejši predstavniki našega pravniškega življa, med njimi ban dr. Natlačen, šefi in predstavniki oblastev in pravniških korporacij ter jubilarntovi osebni prijatelji in tovariši. Zbrane goste je pozdravil društveni predsednik, univ. prof. dr. in dr. h. c. Metod Dolenc, ki je podelil besedo dr. Borisu Furlanu. Ta je po nalogu in v imenu odbora čestital slavljenju in je v svojem govoru izvajal med drugim naslednje:

„Današnji jubilej je važen tako po osebnosti urednika, ki ga danes slavimo, kakor po pomembnosti časopisa, kateremu je dr. Sajovic že petnajst let vesten, večš in zvest krmilar. Ko je spomladi l. 1922. prevzel urejevanje „Slovenskega Pravnika“, so bile naloge, ki so čakale novega urednika, izredno težke. Velike politične in gospodarske

spremembe, ki jih je povzročila vojna, so se odražale predvsem na pravnem področju. Iz mirnega razvoja predvojne dobe je pravo prešlo v stanje revolucionarne dinamike. V takih razgibanih časih odpovedo vse tradicionalne šablone, zahteva se nagla in originalna rešitev, zahtevajo se nove metode dela, prilagodene spremenjenim razmeram. Zahteve, ki jih taki časi stavljajo na posameznika, so torej mnogo večje kakor običajno, in tako so bile tudi naloge urednika „Slovenskega Pravnika“ mnogo težje, kakor bi bile v mirnih in normalnih časih. Dr. Sajovic je te naloge rešil častno in zadovoljivo, dvignil je „Slovenski Pravek“ na višino, ki je ni nikdar prej dosegel in ki se je pred vojno zdela nedosegljiva: „Slovenski Pravek“ je danes na evropski ravni! Zvesta slika našega pravniškega življenja, čisto zrcalo idejnih in praktičnih prizadevanj naših pravnikov, je „Slovenski Pravek“ postal bistvena sestavina našega kulturnega življenja, kar ustreza intelektualni in socialni moči pravniškega življenja v okviru slovenskega razumnštva.

Član Pravnika od leta 1912. in odbornik od leta 1920. začne dr. Sajovic v tem letu tudi sodelovati v „Slovenskem Pravniku“ s priobčevanjem kritično prečiščene judikature. Judikatura je za pravnika to, kar matematika za naravoslovca: Eksaktna orientacija pravoslovja je mogoča edino v smeri pravosodja. Ta orientacija varuje teoretika pred prenačljenimi sintezami in zračnimi hipotezami, ki so v praksi neustvarljive, obenem pa nudi edino možnost plodnega sodelovanja teorije s prakso. Zaradi tega se mi zdi ta prvi korak, s katerim se je dr. Sajovic uvedel v republiko znanosti, značilen za pozitivno usmerjenost njegovega teoretičnega raziskavanja, kateri je ostal zvest v vsem svojem nadaljnjem znanstvenem delovanju.

V nadaljnjih izvajanjih je govornik orisal v velikih potezah znanstveno in publicistično delovanje dr. Sajovica, ki obsega več področij. V prvi vrsti je omenil njegova dela iz procesnega, izvršilnega in stečajnega prava, potem pa še njegove prispevke k državljskemu pravu. Poudaril je nadalje njegovo delovanje v okviru Istituto di Studi Legislativi v Rimu in končno posebno opozarjal na njegove prispevke iz zgodovine slovenskega pravniškega življenja, na njegove idejno-bibliografske preglede. Zaključil je z orisom praktičnega udejstvovanja jubilaranta kot podpredsednika društva „Pravnika“, člana vseh jugoslovanskih pravniških kongresov, na katerih se je udeještoval kot referent, predsednik raznih sekcij in predsedujoči podpredsednik.

Kot drugi je govoril dr. Fran Skaberne, ki je jubilaranta pozdravil v imenu prijateljev in v duhovitem govoru orisal njegovo življensko pot, poudaril njegov idealizem, čisto ljubezen do skupne pravniške stvari in splošne kulture vobče ter naglašal, da ima ta proslava dvojen namen, zahvalnega in vzgojnega. Zaključil je s toplim nagovorom na jubilaranta ter se mu v imenu prijateljev zahvalil za njegovo delo, mu želel dolgega uspešnega delovanja na vseh področjih in mu končno voščil, „da bi njegova uredniška torba bila vedno polna razprav, ocen in poročil iz vseh pravniških poklicev“. Nadaljnje pozdravne govore so izrekli ban dr. Natlačen, ki je poudarjal važnost „Slovenskega Pravnika“ za pravno delovanje v Sloveniji in urednikovo strpnost in konciliantnost, rektor dr. Kušej v imenu univerze in fakultete, predsednik apelacijskega sodišča dr. Golia kot predstavnik sodišč, katerih član je bil svoj čas jubilarant, višji državni tožilec dr. Kravina kot predsednik ljubljanske sekcije društva sodnikov je pozdravil Sajovica v imenu nekdanih stanovskih tovarišev, javni no-

tar dr. Grašič v imenu javnih notarjev, katerim je pomagal svoj čas sourejevati „Notarski Vestnik“, in končno dr. Žirovnik v imenu odvetnikov.

Vrsto napitnic je zaključil društveni predsednik dr. in dr. h. c. Dolenc, ki se je Sajovicu zahvalil za vso njegovo vnemo in nesebično udejstvovanje v društvu ter mu izročil v znak spoštovanja in simpatij častno darilo, poklonjeno mu od njegovih prijateljev: sliko akad. slikarja G. Kosa, napravljeno nalašč za to priložnost in predstavljajočo alegorijo pravosodstva, katere reprodukcija je priložena temu snopiču.

Ko so bili prečitani mnogoštevilni brzojavni in pismeni pozdravi, se je vsem zahvalil jubilant s toplimi besedami. Poudarjal je, da je prevzel uredništvo „Slovenskega Pravnika“ iz rok dr. Majarona, ki mu je bil svetel vzgled in ki mu je izročil časopis v takem stanju, da mu je bilo treba samo na že zgrajenih osnovah nadaljevati započeto delo. V nadaljnjem govoru se je slavljeneц zahvalil vsem sotrudnikom in sodelavcem, ki so pripomogli k današnji višini glasila, končno pa vsem članom Pravnika, zlasti društvenim ustanoviteljem, ki vsi omogočajo izdajanje časopisa, in izrekel željo, da bi vsak slovenski pravnik čutil potrebo, postati in biti član našega društva in naročnik lista. Z ozirom na vse to, je dejal jubilant, se on čuti dolžnika nasproti „Slovenskemu Pravniku“, ker je po njem prišel v globlji in za njegov živiljski razvoj odločilni stik s pravno znanostjo.

Z zahvalo predsednika in domačina dr. in dr. h. c. Metoda Dolenca je bil oficialni del večera zaključen. Udeleženci so ostali še dolgo zbrani v prijetni in razgibani živahnosti, med katero je dr. Švigelj v duhoviti improvizaciji obujal nekaj spominov iz prvih pravnikiških korakov jubilanta.

O proslavi je poročalo zelo simpatično in prisrčno čestitalo tudi ljubljansko časopisje.

Fran Orožen.

Kronika Društva „Pravnika“. Diskusijski sestanki o predhodnem načrtu občega državlanskega zakonika so se vršili dne 2., 9. in 16. decembra 1937, dalje dne 13., 20. in 27. januarja 1938. Predelani so bili uvod, prvo in drugo poglavje drugega dela (§§ 320 do 409). Predavala sta: dne 15. in 22. decembra 1937. gd. univ. prof. dr. M. Škerlj „O novotah v prvem delu novega trgovinskega zakona“, dne 12. januarja gd. univ. prof. dr. A. Bilimovič „O organizaciji ekonomskega pouka na visokih šolah glavnih evropskih držav.“ Na seji dne 4. januarja je sprejel odbor nastopne člane, ki so se priglasili do tega dne: dr. Cvetko Tone, odvetnik v Dolnji Lendavi, Kmet Boris, dipl. pravnik v Kranju, Kobe Božidar, sodni pripravnik v Ljubljani, dr. Krevl Leon, notarski pripravnik v Ljubljani, dr. Ogrin Fran, banski svetnik v Ljubljani, dr. Terseglav Alfonz, odvetnik v Trebnjem, dr. Zupančič Tone, odvetnik v Ljubljani, Šonc Alojz, notarski pripravnik v Ljubljani.

Osebnosti. Na juridični fakulteti v Ljubljani sta postavljena dr. Jurkovič Joso za rednega profesorja, dr. Tomšič Ivan za izrednega. — Postavljeni so: za okrajnega sodnika Vogrinc Franc (Sv. Lenart), za pristave: dr. Sket Ivan (Ljubljana), Piškur Alojzij (Cerknica), Dolničar Matej (Trebnje), Lazar Fran (Ljubljana), Bogataj Bogomir (Novo Mesto), Zinauer Milan (Dolnja Lendava). Premešeni so: sodniki Tomc Josip v Ljubljano, dr. Leskovic Stane v Kamnik, dr. Dragan Ivan v Krško, pristavi Klavs

Stanko v Lož, Modic Kazimir v Celje, Jaklič Dušan v Ljubljano. — Za referenta pri državnem svetu je postavljen Verstovšek Zdenko. — Za banska svetnika sta postavljena Poklukar Ciril in Podboj Franc, za okrajne načelnike: dr. Maraž Dioniz (Kamnik), dr. Kartin Herbert (Šmarje pri Jelšah), Krajšek Anton (Brežice), dr. Tomšič Josip (Krško); za politično upravne pristave Puc Igor (Krško), Šega Matija (Dravograd), Stadler Janko (Kranj). — Pri finančni direkciji sta postavljena za finančnega svetnika dr. Dobida Karl, za finančnega višjega sekretarja Paškvan Andrej. — Odvetniško pisarno je otvoril Lenček Niko v Škofji Loki, preselili so se odvetniki dr. Jarc Franc v Kranj, dr. Kloar Franc v Celje, Kocmur Ciril v Mursko Soboto, dr. Klepec Josip v Mokronog. — Upokojen je apelacijski sodnik Tiller Fran. — Umrli so sodni svetnik v pok. dr. Ahazhizh Viktor, kasacijski sodnik v pok. Žmavec Josip, višji svetnik v pok. in odvetnik dr. Modic Ivan.

Zakonski osnutek o gospodarskih svetnikih in konzulentih v naši kraljevini Jugoslaviji ter v Čehoslovaški republiki. Ministrstvo za trgovino in industrijo je izdelalo načrt zakona o gospodarskih svetnikih; osnutek so prejele gospodarske in strokovne zbornice in je sedaj v javni razpravi. Področje gospodarskih svetnikov bi obsegalo po tem osnutku to-le:

Dolžnost gospodarskih svetnikov je, da na zahtevo pristojnih oblastev ali oseb, po zakonu upravičenih zato, nastopajo kot revizorji, vrše pregled poslovanja gospodarskih podjetij in ustanov, dajo mišljenja kot pooblaščen strokovnjaki za gospodarsko-organizatorična, ekonomska, finančna in knjigovodstvena vprašanja. Pooblaščen gospodarski svetniki smejo dajati mišljenja in svete v vseh gospodarskih vprašanjih.

Zanimivo je, da se je vršil letos junija v Zagrebu občni zbor ekonomistov kraljevine Jugoslavije, na katerem je bila sprejeta ta-le resolucija:

Ker se vedno bolj komplicirajo odnošaji v svetovnem in našem narodnem gospodarstvu, je potrebno, da se v kraljevini Jugoslaviji čimprej z zakonom uredi svobodni akademski poklic „gospodarskega svetnika“ po vzoru drugih držav.

Deklaracija že obstoječih gospodarskih svetnikov z dne 19. junija 1937 je zahtevala, da se odredi to-le področje svobodnega poklica gospodarskih svetnikov: 1. nasvetovanje in zastopanje v vseh poslih in vprašanjih gospodarske narave; 2. nasvetovanje in zastopanje pred finančnimi in carinskimi oblastvi in pred upravnimi sodišči v finančnih in carinskih vprašanjih; 3. zastopanje pred upravnimi oblastvi v gospodarskih vprašanjih; 4. zastopanje pred železniškimi in drugimi javnimi prometnimi ustanovami; 5. zastopanje v izvensodnih poravnava; 6. prvenstvena pravica za postavitev stečajnega in poravnalnega upravitelja; 7. zastopanje v vprašanjih socialnega in privatnega zavarovanja in nasvetovanje v vseh vprašanjih; 8. zastopanje pred javno-upravnimi korporacijami; 9. zastopanje pred razsodišči komor in borz in razsodišči sploh; 10. zastopanje pred pristojnimi oblastvi v davčnih poslih in nasvetovanje v takih poslih; 11. opravljanje revizij podjetij in opravljanje zaupnih poslov; 12. izključno oddajanje sodnih mnenj v vseh vprašanjih, ki spadajo v področje gospodarskih svetnikov; 14. zastopa-

nje v kupoprodajnih, zastavnih in posojilnih poslih pred zemljiško-knjžnimi oblastvi; 15. sestavljanje trgovskih pogodb.

Zdi se, da si hočejo bodoči gospodarski svetniki prisvojiti posel, ki spada po vrsti in naravi v področje odvetnikov in notarjev.

V naši kraljevini je vprašanje javnih agentov, ki je bilo v bivši Avstriji urejeno z dvornim dekretom z dne 16. aprila 1833, rešeno že s § 73 obrt. zak., ki dovoljuje ustanovitev: 1. pisarn za zastopanje strank pred upravnimi oblastvi. Ta dovolitev se daje osebam, ki so dovršile pravno fakulteto in ki dokažejo najmanj 10 let državne službe pri javni upravi; 2. pisarn finančnih pravnih zastopnikov, ki smejo posredovati kot pooblašenci pred finančnimi oblastvi, če dokažejo, da so dovršili pravno fakulteto in služili najmanj 15 let v davčni stroki. Dovolitve za zastopanje v pravnih poslih pred sodišči pa je izključeno. Javne agenture obstoje samo v obsegu, ki so ga imele dne 9. marca 1932, ko je dobil obrtni zakon obvezno moč.

Pred istim problemom stoji danes čehoslovaška republika. Dne 12. novembra 1937 se je vršil v Pragi prijateljski večer Društva odvetnikov, notarjev in kandidatov iz obeh strok. Večera se je udeležil tudi g. predsednik Saveza čehoslovaških sodnikov dr. Pražak, ki je podal v imenu čehoslovaških sodnikov pomembno izjavo, da bi zakonska osnova o trgovskih gospodarskih konzulentih, čim bi postala zakon, predstavljala veliko nevarnost za pravno sigurnost v republiki in nevarnost za čehoslovaško pravno življenje. Enotnost nazorov vseh treh pravniških organizacij je napravila največji vtis v čehoslovaški javnosti. Predsedniku republike, vladi in parlamentu predložena spomenica, svari pred uzakonitvijo osnutka, ki predvideva novo obliko svobodnega poklica. Osnutku se očita, da sega pregloboko v dosedanja okvir odvetniškega dela, da so pogoji za dosedo novega svobodnega poklica preskromni, ker je potrebna temeljita pravna in narodnogospodarska izobrazba. Odprla bi se pot površnosti, neznanju, nikakor pa ne strokovnjaštvu. Osnutek je očividni poskus, uzakoniti zakotno pisaštvo. Predvsem pa zahtevajo, da se izločijo iz novega poklica „trgovsko-gospodarski konzulent“ vsi pravni posli.

Dr. Anton Urbanc.

Popravek. V decembrskem snopiču naj se v članku „Imuniteta narodnih poslancev in senatorjev“ popravijo naslednje napake: na str. 273, 2. vrsta od spodaj se nadomesti beseda „dopustna“ z „nedopustna“, na str. 276, 23. vrsta od zgoraj naj se bere „skupščino z dne 10. septembra...“, na str. 277, 11. vrsta od zgoraj na mesto „§ 8“ pravično „§ 80“.

Upravnosodne odločbe. S prihodnjim snopičem bo pričela pri „Slovenskem Pravniku“ izhajati kot nova posebna priloga „Odločbe državnega sveta in upravnih sodišč“. Prilogo bo urejeval po enakih načelih, kakor veljajo za prilogi civilnih in kazenskih odločb, sodnik upravnega sodišča v Celju, dr. Kržišnik Anton.

Naročnina za „Slovenski Pravnik“ znaša 60 dinarjev. Gg. naročnike prosimo, da zaostalo naročnino čimprej poravnajo; tudi uprava mora poravnati svoj dolg tiskarni. Poslužijo naj se v to priloženih položnic; kdor pošilja naročnino s pošt. ali čekov. nakaznico, naj jo naslovi na „Društvo »Pravnik« v Ljubljani“ (ne osebno na blagajnika), ker se pripisuje vsa naročnina čekovnemu računu pri poštni hranilnici. Tudi reklamacije naj se naslavljaajo tjakaj; upoštevajo se samo prvih 14 dni potem, ko je list izšel. Prav tam se dobe:

Slovenski Pravnik l. 1909 do 1922 à 36 Din, posamezne številke à 3 Din.

Slovenski Pravnik l. 1923. dalje à 70 Din, posamezni snopiči (dvojne številke) po 12 Din, št. 11 do 12 l. 1935 po 25 Din.

Odločbe kasacijskega sodišča v civilnih stvareh, II. knjiga po 70 Din, posamezne pole, kolikor so v zalogi, po 3 Din.

Spomenica na drugi Kongres pravnika po 25 Din.

Dr. E. Pajnič: Sreska kot kazenska sodišča po novem zakoniku o sodnem kazenskem postopanju — po 15 Din.

Dr. Fr. Skabernè: Slovenski advokati in javni notarji v književnosti, znanosti in politiki — po 12 Din.

Uporedna slavenska pravnička terminologija — po 30 Din.

Kupimo 1.—2. številko letnikov 1930., 1931. in 1933., številko 3.—4. letnika 1936. „Slovenskega Pravnika“. Ponudbe na upravo lista.
